

SHRI SHIVAJI EDUCATION SOCIETY, AMRAVATI'S
SHRI SHIVAJI COLLEGE OF ARTS, COMMERCE AND SCIENCE, AKOLA (MS)
Affiliated with Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati (MS)
UGC Status- College with Potential for Excellence (Phase II Completed)
DST- FIST (Level "00") Support;
Lead College Status by S. G. B. Amravati University, Amravati (MS)
Website: www.shivajiakola.ac.in

3.3.3

3.3.3 Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/international conference proceedings per teacher during last five years (10)

Academic Year: 2020-21

Shri Shivaji Education Society, Amravati's

SHRI SHIVAJI COLLEGE OF ARTS, COMMERCE AND SCIENCE, AKOLA

NAAC Re-Accredited with A grade with CGPA 3.24
UGC Status of 'College with Potential for Excellence', DST-FIST level-0 Support

Lead College status by S.G.B.A.U. Amravati

Near Shivaji Park, Akola - 444 001 (Maharashtra)

Phone & Fax : 0724-2410438/2411039

Website : shivajiakola.ac.in E-mail : principal@shivajiakola.ac.in

Late Dr. Panjabrao Deshmukh
Founder President

Hon. Harshvardhan Deshmukh
President

Dr. Ambadas L. Kulat
Principal

No. SSC/AKL/

Date 15-12-2021

Declaration

This is to declare that the information, reports, true copies and numerical data etc. furnished in this file as supporting documents is verified by IQAC and found correct.

Hence this certificate.

Dr. A. S. Raut
Dr. A. S. Raut
IQAC Co-ordinator
Shri Shivaji College of Arts,
Commerce & Science, AKOLA

Dr. A. L. Kulat
PRINCIPAL
Shri Shivaji College of Arts,
Commerce & Science, AKOLA
A Grade C.G.P.A. 3.11, by NAAC

3.3.3 Number of books and chapters in edited volumes/books published and papers published in national/ international conference proceedings per teacher during last five years (10)

Sl. No.	Name of the teacher	Title of the book/chapters published/ Title of the paper	Page No.
1	Dr. D. S. Deshmukh	Catalysis for Clean Energy and Environmental Sustainability - Biomass Conversion and Green Chemistry - Volume 1 chapter 'Insights into Sustainable C–H Bond Activation' in book	1
2	Dr. S N. Zodpe	Frontiers in life sciences volume III	7
3	S. V. Gawande	Study of Haemoglobin Levels in the group of 18-24 years in boys and girls	9
4	U.P. Lande	Species richness and distribution of Ostracoda of Sonala dam, Sonala, Dist. Washim (M.S.) India	17
5	Prof. Dr.S.W.Kharche	Niyati' Ya Kadambarivaril Parikshan	25
6	Dr. A. B. Kale	Devdut	29
7	Dr. Sanjay Tidke	Bhartiya Shetimalachya Vikrisathi E-naam Pranali	33

K. K. Pant
Sanjay Kumar Gupta
Ejaz Ahmad *Editors*

Catalysis for Clean Energy and Environmental Sustainability

Petrochemicals and Refining Processes -
Volume 2

 Springer

Editors

K. K. Pant
Department of Chemical Engineering
Indian Institute of Technology Delhi
New Delhi, Delhi, India

Sanjay Kumar Gupta
Department of Civil Engineering
Indian Institute of Technology Delhi
New Delhi, Delhi, India

Ejaz Ahmad
Department of Chemical Engineering
Indian Institute of Technology
(ISM) Dhanbad
Dhanbad, Jharkhand, India

ISBN 978-3-030-65020-9 ISBN 978-3-030-65021-6 (eBook)
<https://doi.org/10.1007/978-3-030-65021-6>

© Springer Nature Switzerland AG 2021

This work is subject to copyright. All rights are reserved by the Publisher, whether the whole or part of the material is concerned, specifically the rights of translation, reprinting, reuse of illustrations, recitation, broadcasting, reproduction on microfilms or in any other physical way, and transmission or information storage and retrieval, electronic adaptation, computer software, or by similar or dissimilar methodology now known or hereafter developed.

The use of general descriptive names, registered names, trademarks, service marks, etc. in this publication does not imply, even in the absence of a specific statement, that such names are exempt from the relevant protective laws and regulations and therefore free for general use.

The publisher, the authors, and the editors are safe to assume that the advice and information in this book are believed to be true and accurate at the date of publication. Neither the publisher nor the authors or the editors give a warranty, expressed or implied, with respect to the material contained herein or for any errors or omissions that may have been made. The publisher remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

This Springer imprint is published by the registered company Springer Nature Switzerland AG
The registered company address is: Gewerbestrasse 11, 6330 Cham, Switzerland

Contents

Recent Advances in Hydrotreating/Hydrodesulfurization Catalysts: Part I: Nature of Active Phase and Support	1
G. Valavarasu and B. Ramachandrarao	
Recent Advances in Hydrotreating/Hydrodesulfurization Catalysts: Part II—Catalyst Additives, Preparation Methods, Activation, Deactivation, and Regeneration	35
G. Valavarasu and B. Ramachandrarao	
Recent Developments in FCC Process and Catalysts	65
Ajay R. Khande, Prabha K. Dasila, Supriyo Majumder, Pintu Maity, and Chiranjeevi Thota	
Emerging Trends in Solid Acid Catalyst Alkylation Processes	109
Shivanand M. Pai, Raj Kumar Das, S. A. Kishore Kumar, Lalit Kumar, Ashvin L. Karemore, and Bharat L. Newalkar	
C3-Based Petrochemicals: Recent Advances in Processes and Catalysts	149
Chanchal Samanta and Raj Kumar Das	
Selective Hydrogenation of 1,3-Butadiene to 1-Butene: Review on Catalysts, Selectivity, Kinetics and Reaction Mechanism	205
P. R. Selvakannan, Long Hoang, V. Vijay Kumar, Deepa Dumbre, Deshetti Jampaiah, Jagannath Das, and Suresh K. Bhargava	
Thermocatalytic Conversion of Natural Gas to Petrochemical Feedstocks Via Non-oxidative Methods: Theoretical and Experimental Approaches	229
Sourabh Mishra, Tuhin Suvra Khan, M. Ali Haider, and K. K. Pant	
Insights into Sustainable C–H Bond Activation	253
Dewal S. Deshmukh, Vaishali S. Shende, and Bhalchandra M. Bhanage	

Metadata of the chapter that will be visualized online

Chapter Title	Insights into Sustainable C–H Bond Activation	
Copyright Year	2021	
Copyright Holder	Springer Nature Switzerland AG	
Author	Family Name	Deshmukh
	Particle	
	Given Name	Dewal S.
	Suffix	
	Division	Department of Chemistry
	Organization/University	Shri Shivaji Arts, Commerce and Science College
	Address	Akola, India
Author	Family Name	Shende
	Particle	
	Given Name	Vaishali S.
	Suffix	
	Division	Department of Chemistry
	Organization/University	Institute of Chemical Technology
	Address	Mumbai, India
Corresponding Author	Family Name	Bhanage
	Particle	
	Given Name	Bhalchandra M.
	Suffix	
	Division	Department of Chemistry
	Organization/University	Institute of Chemical Technology
	Address	Mumbai, India
Email	bm.bhanage@ictmumbai.edu.in	

Abstract

Over the recent past, the straight functionalization of inert C–H bond has already been identified as an advanced technique for the synthesis of organic molecules. It has provided a step-, pot- and atom-economic synthetic approach to attain structurally challenging organic scaffolds using simpler, pre-functionalized substrates by single operation and thereby arisen as a sustainable substitution to traditional organic transformations. Regardless of the clear evolution and improvements in metal-catalysed C–H functionalization reactions, these kinds of conversions quiet face considerable restrictions with respect to green chemistry regarding the catalyst reusability, media, time efficiency, energy efficiency, byproducts, requirement of additives as well as oxidants. Encouraged with the necessity for green and sustainable chemistry, researchers attempt further effective routes in this area for the construction of organic scaffolds. Recently, distinguished achievements were attained with the expansion of sustainable methodologies in C–H activation reactions. The attention of the book section is to summarize the progress of greener methodologies for C–H functionalization reactions which incorporate applications of greener solvents, microwave irradiation, photocatalysis, homogeneous recyclable catalytic systems, heterogeneous catalysts, oxidizing directing groups, electrochemical methods, etc., during the past few years. The book chapter emphasizes selected fascinating and encouraging examples of greener methodologies in C–H activation approaches.

Keywords (separated by “ - ”)

C–H activation - Green-chemistry - Catalysis

Insights into Sustainable C–H Bond Activation

1
2

Dewal S. Deshmukh, Vaishali S. Shende, and Bhalchandra M. Bhanage

3

Abstract Over the recent past, the straight functionalization of inert C–H bond has already been identified as an advanced technique for the synthesis of organic molecules. It has provided a step-, pot- and atom-economic synthetic approach to attain structurally challenging organic scaffolds using simpler, pre-functionalized substrates by single operation and thereby arisen as a sustainable substitution to traditional organic transformations. Regardless of the clear evolution and improvements in metal-catalysed C–H functionalization reactions, these kinds of conversions quiet face considerable restrictions with respect to green chemistry regarding the catalyst reusability, media, time efficiency, energy efficiency, byproducts, requirement of additives as well as oxidants. Encouraged with the necessity for green and sustainable chemistry, researchers attempt further effective routes in this area for the construction of organic scaffolds. Recently, distinguished achievements were attained with the expansion of sustainable methodologies in C–H activation reactions. The attention of the book section is to summarize the progress of greener methodologies for C–H functionalization reactions which incorporate applications of greener solvents, microwave irradiation, photocatalysis, homogeneous recyclable catalytic systems, heterogeneous catalysts, oxidizing directing groups, electrochemical methods, etc., during the past few years. The book chapter emphasizes selected fascinating and encouraging examples of greener methodologies in C–H activation approaches.

4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

Keywords C–H activation · Green-chemistry · Catalysis

23

D. S. Deshmukh

Department of Chemistry, Shri Shivaji Arts, Commerce and Science College, Akola, India

V. S. Shende · B. M. Bhanage (✉)

Department of Chemistry, Institute of Chemical Technology, Mumbai, India

e-mail: bm.bhanage@ictmumbai.edu.in

© Springer Nature Switzerland AG 2021

K. K. Pant et al. (eds.), *Catalysis for Clean Energy and Environmental Sustainability*, https://doi.org/10.1007/978-3-030-65021-6_8

ISBN: 978-81-953600-3-1

FRONTIERS IN LIFE SCIENCE

VOLUME III

EDITOR

DR. BABITA RANA

DR. NINAD S. DHARKAR

DR. SWATI N. ZODPE

DR. GANESH C. NIKALJE

BHUMI PUBLISHING

FIRST EDITION: 2021

Frontiers In Life Science Volume III

ISBN: 978-81-953600-3-1

About Editors

Dr. Bobita Rana is a Plant Tissue Culturist and Assistant Professor at G. N. Khalsa College Matunga, Mumbai. She has completed her Ph.D. from the University of Mumbai, Kalina. Her research interest is Plant Tissue culture and Micro-algal culture. She has worked on in-vitro propagation of indigenous medicinal plants and culturing of blue-green algae. She has many research articles published in national and international journals to her credit. She has presented her research work in various symposia and conferences. She has completed two minor research projects funded by the University of Mumbai.

Dr. Ninad S. Dharekar (M.Sc., Ph. D., F.R.F.I., F.I.S.C.A.) is working as Assistant Professor in Botany at S. P. M. Science and Gilani Arts, Commerce College, Ghatanji, Dist. Yavatmal (MS), India. His research area is Mycology. He has 18 years of teaching experience. Dr. Dharekar published 34 research papers in various National and International Journals. He was awarded with Dr. A. P. J. Abdul Kalam Young Scientist award by Marina R&D Lab, Chennai two times in the year 2015 and 2019. He also received Distinguished Researcher award in the International Conference organized by Shri. Shivaji Science College, Nagpur in 2017.

Dr. Mrs. Sauti Nilesh Zodpe is Assistant Professor in Microbiology at Shri. Shivaji College of Arts, Commerce and Science, Akola, Maharashtra. She has 11 years of teaching and research experience. Her research interests are Agricultural Microbiology, Environmental Microbiology, Actinomycetes. She has published 27 research papers in national and international journals. She has attended and presented her research work in 46 conferences and symposia. Dr. Zodpe published five book chapters and also wrote and published popular science articles in newspapers. She is recognized research guide of SGB Amravati University. Under her guidance 29 students completed their master's degree projects. She received Excellence Award with Silver Medal in RIO + 22 UN Sustainable Energy for All India Programme, 2015.

Dr. Ganesh C. Nihalje obtained MSc (Botany) and Doctorate in Botany from Saurashtra University and Bhabha Atomic Research Centre, Mumbai, India. He is an Assistant Professor in Botany at Smt. Suman's R. K. Telreja College of Arts, Science and Commerce, Affiliated to University of Mumbai. He is also serving as a member of Board of Studies at Tuljaram Chaturchand College, Baramoti, India. He has two independent research projects funded by University of Mumbai, received research fellowship from Department of Atomic Energy, M.S. Swaminathan Research Excellence Award and Young Plant Scientist award 2021 from Association of Plant Science Researchers (APSR), Plantica Foundation, Dehradun, India. He is working as editor and reviewer for several International Journals. He has been invited as a resource person in different conferences/symposia, guest lecturer at Botanical Survey of India, Pune. Till date he has published 15 research/review papers in International journals and 10 book chapters published by international publishers with 448 citations and H-index 9.

INTERNATIONAL **J**OURNAL FOR **I**NNOVATIVE **R**ESearch IN
MULTIDISCIPLINARY **F**IELD

(ISSN: 2455-0620) (Scientific Journal Impact Factor: 6.719)

Monthly Peer-Reviewed, Refereed, Indexed Research Journal

Index Copernicus International - IC Value: 86.87

Special Issue of

**A Two-Day International (Web) Conference On “New Vistas in Aquatic & Terrestrial Biology and Environment during Current Pandemic”
(ATBE-2021)**

Organized by

Department of Zoology

**R. S. S. P. Mandal’s Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science & Commerce College,
Chalisgaon, Dist. Jalgaon (M.S.) India**

In Joint Collaboration with

Nepal Aquaculture Society, Nepal,

Glocal Environment and Social Association (GESA), New Delhi

March 26 & 27, 2021

Conference Special Issue - 23

March - 2021

RESEARCH CULTURE SOCIETY & PUBLICATION

Email: rcsjournals@gmail.com

Web Email: editor@ijirmf.com

WWW.IJIRMF.COM

INDEX

Sr. No.	TABLE OF CONTENTS	Page No.
I	Editorial Team	02
II	About Organizers	03
III	About Conference, Organizing Committee, Eminent Resource Persons	04-07
IV	College & Conference Photos	08-09
V	Vice Chancellor's Message	10
VI	Chairman's Message	11
VII	Secretary's Message	12
VIII	Vice Chairman's Message	13
IX	Joint Secretary's Message	14
X	Principal's Message	15
XI	Convener's Message	16
XII	Organizing Secretary's Message	17
XIII	Table of Contents	18-21
PAPERS / ARTICLE TITLE – NAME OF AUTHORS		
01	Physico-Chemical Characteristics Of Sewage Water From Hingoli City, Maharashtra - P. P. Joshi	21-22
02	Study Of Phytoplankton Of Lake Bhivapur, Tq.-Tiwasa, Dist. Amravati - P. M. Khadse	23-24
03	Species Richness And Distribution Of Ostracoda Of Sonala Dam, Solana, Dist. Washim M.S., India - U.P. Lande	25-27
04	Habitat Specific Variation In The Metabolism Of Freshwater Mussel, <i>Lamellidens Marginalis</i> (Lamarck) From Nathsagar Reservoir At Paithan (M.S.) During Monsoon - P.B. Pardeshi, and V. R. Lakwal	28-32
05	Seasonal Variation, Diversity Indices and Correlation Of Phytoplanktons From Nakana Lake Lake, District Dhule (MS) India - Manisha U. Patil and S. S. Patole	33-39
06	Biochemical Profile and Inhibitory Effect of <i>Haliclona permollis</i> (Bowerbank, 1866) Marine Sponge of Ratnagiri, West Coast of India - V. R. Lakwal, A. P. Rajput, M. S. Kharate, P. B. Pardeshi, A. B. Gaware, R. R. Khawal and D. S. Kharate	40-47
07	Benefaction Of Aquatic Ecosystem In Biodiversity And Fisheries - Sandip Nanusingh Chavan	48-50
08	Restoration Of Aquatic Ecosystem Of Sagar Village Pond In Desert Area Bikaner. - Anand Kumar Khatri	51-53
09	Submerged Biofilters For Recirculating Aquaculture - S. P. Shingare, Sachin Satam and P. E. Shingare	54-56
10	Impact Of Cypermethrin On Glycogen Content Of Liver And Intestine Of Freshwater Fish <i>Ophiocephalus Orientalis</i> - Shruti R.Pande	57-59

11	Effect Of Biochemical Variations Induced By Pesticide-Phosalone In <i>Cirrhina Mrigala</i> - Shaikh Hafiz M.	60-61
12	Survey On Proportion and Determination Of Polycystic Ovarian Syndrome Among Females (14 To 45 Age) Of Bhiwandi - Shubhada Milind Phatak	62-70
13	Dietary Intake Patterns and Nutritional Status Of Women Of Reproductive Age In Bhiwandi - Shubhada Phatak and Yadav Shushiladevi Vasudev	71-78
14	Effect Of Alprazolam On Morphometric Parameters Of Life Cycle Stages Of <i>Lucilia Sericata</i> (Diptera: Calliphoridae) - H. M. Pawar	79-82
15	Image Analysis Of Wound Healing Treated With Three Medicinal Plants - Manojkumar Z. Chopda and Namrata G. Mahajan	83-87
16	Neurosecretory Cells Of A Spotted Water Beetle In Jalgaon District M.S., (India) - A. J. Patil, S. P. Zambare, D. K. Patil, Fahd Mohammed, and Abd AlGalil	88-91
17	Renal-Protective Role Of Leaf Extract Of <i>Pithecollobium Dulce</i> Against Chloramphenicol Induced Renal -Toxicity In <i>Mus Musculus</i> . - Laxman Landge and Ajit T. Kalse	92-96
18	Comparative Study Of Milk Composition And Nutritive Value Of Goat And Cow. - Mayur Sonawane and Sandhya Sonawane	97-100
19	Influence Of Total Hardness On The Lethal Toxicity Of Ammonia To Freshwater Fish <i>Lepidocephalichthys Guntea</i> - Asheera Banu Sangli	101-102
20	On A New Cestode Of <i>Moniezia</i> (Cestoda-Anoplocephalidae) From The Intestine Of <i>Capra Hircus</i> (L.) From Ghansavangi, District Jalna (M.S.) - Arun Gaware, Rahul Khawal and Sunita Borde and Vijay Lakwal	101-107
21	Taxonomic Evaluation of a New Mammalian Cestode, <i>Stilesia Ralliet 1893</i> (Cestoda: <i>Thysanosomidae</i>) Infecting <i>Capra hircus</i> - Avinash Bhangale, Ajit Kalse And Khushal Bhavsar	108-112
22	Study Of <i>Eimeria Ovina</i> In Sheep From Beed, Maharashtra State India - B. V. More and S. C. Lokhande	113-116
23	Study Of Coccidiosis In Goat In Vaijapur Tehsil Of Aurangabad District Of Maharashtra State, India - Bhimrao N. Jadhav	117-119
24	Taxonomic Observation Of Tapeworm and Histopathological Studies On Infected Intestine Of <i>Capra hircus</i> - R. B. Suryawanshi and A. T. Kalse	120-123
25	Growth and Sporulation Of Seed Borne Fungi Of Bhendi - Damu Mokinda Survase	124-128
26	Reporting Status Of <i>Lytocestus Ambae</i> , Kaknkale 2017 - Khushal Bhavsar, Ajit Kalse and Avinash Bhangale	129-136

27	Morphotaxonomics Of Two New Species Of Ptychobothridean Tapeworms From Fresh Water Fishes Of Pune, M.S., India - S. S. Kaul and A. T. Kalse	137-144
28	Study of Cestode Parasite Population in Fresh Water Fish <i>Mastacembellus Armatus</i> from MIDC Lake Of Dhule District (M.S.), India. - Patil S.A. and Kalse A.T.	145-150
29	Critical Evaluation Of <i>Lucknowia Mastacembeli</i> Bidyalakshmi And Gambhir, 2019. - Anjana Verma, Dimple Mandal, Ravi Rahul Singh, Umapati Sahay and Kunjlata Lal	151-161
30	Bio-Systematic Studies On <i>Cotugnia Kalpita</i> N. Sp. (Cestoda: Davaineidae) From Songir, (M.S.) India. – D.R. Patil and A.T. Kalse	162-165
31	Histopathological Study Of <i>Lytocestus</i> Species Infection in Host Intestine <i>Clarias Batrachus</i> (L) From Kham River, Aurangabad (M.S) India.- Rahul Khawal, Arun Gaware, Sunita Borde and Vijay Lakwal.	166-169
32	A Study On Non-Specific Enzyme in Relation to Glycogen Content in Three Nematodes Of Goats Of Jafrabad Region. - Misal P. J. and Tangade D. T.	170-171
33	Diversity Of Beetles (Coleoptera) Of Shahada Tahsil Dist.Nandurbar.- Chaudhari Rajeshwar M. And Ishi Sahebrao S.	172-174
34	Toxic Effects Of Pesticide Diafenthiuron On Wings Of <i>Drosophila</i> Species. - Nadeem Z. Shaikh and Manojkumar Z. Chopda	175-177
35	Impact Of Anticancer Drug, Actinomycin On The Nucleolar Changes In The Developing Oocytes Of Fresh Water Bivalve, <i>Lamellidens Marginalis</i> (L). - Bhosale P.A.	178-182
36	Bird Species Account Near Kawalewada Dam From Gondia District Of Maharashtra, India. - S. D. Puri	183-188
37	Study of Diversity of Mosquitoes From Parbhani City (M.S.) India - Hema Digambarrao Makne	189-192
38	Seasonal Analysis Of Fish Diversity From Rural Ponds Of Bhopal District, MP, India. – Jamna Prasad Ahirwar and Sharique A. Ali	193-200
39	Effects Of Dietary Bitter Gourd (<i>Momordica Charantia</i>) On Growth Performance Of Indian Major Carp (<i>Labeo Rohita</i>) Fingerlings. Shivaji G Jetithor, Datta A.Nalle	201-203
40	Biodiversity: Management and Conservation – Madhu laxmi Sharma	204-205
41	Diversity Of Molluscs And Their Correlation With Physico-Chemical Parameters Of Londhare Dam Shahada Taluka District Nandurbar, (M.S.), India. - Patil Ravindra D., and Patil Rajendra D.	206-212

42	Effect Of Abiotic Components On Fish Farming Near Sillod Town; District Aurangabad From Marathwada Region Of Maharashtra State.- S. T. Naphade and P. S. Patil	213-216
43	Diversity and Ecology Of The Arboreal Ants (Insecta: Hymenoptera: Formicidae) in Chalisgaon Region, Maharashtra, India. - Sawarkar A. B. and Shinkhede M. M.	217-220
44	Study Of Fresh Water Fish Diversity Of Dhondwadi Dam At Borana River, Tq. Paril Vijanath Dist. Beed (M.S.) India - Andhle Atmaram V., and Phulwade Durgesh N.	221-223
45	Study Of Haemoglobin Level In The Group Of 18-24 Year In Boys And Girls. - Shubhangi Vijay Gawande	224-226
46	Measurement Of Diversity Indices Of Aquatic Insects In Lower Panzara Reservoir At Akkalpada, District Dhule, Ms, India - Rajendra P. Borale And Amol H. Nandwalkar	227-231
47	A Case Of Leucistic Frogs From Chalisgaon, District Jalgaon. - Dhande Abhishek R, Chude Meghraj V. and Pawar Prakash Pandit	232-234
48	Review On Fish Diversity in India. - Sandip R. Rathod	235-238
49	Global Warming and Its Impact On Life - Sadhana S. Nikam, Priyanka S. Nikam and Vishwajeet Nikam	239-241
50	Positive effect of <i>Apis mellifera</i> on Pomegranate cultivation - Kalyankar V. B., Solanke N. S., and Shinde. V. D.	242-243
51	Antioxidants: A Gift from Plants to Reduce Free Radical - Kadwe Smita Krishnarao	244-246
52	Studies On Effect Of Yoga Practices On Obesity And Lipid Profile Of Rural People. - Nandre Y. M. and Patole S. S.	247-250
53	Studies On Antibacterial Activity of Different Extracts of <i>Azadirachta Indica</i> and <i>Annona Squamosa</i> . - Jitendra Patil, Sandip Badgujar and Govind Balde	251-257
54	Allied Toxicity Properties of Methanolic Extract of <i>Eulophia Herbacea</i> and <i>Eulophia Ochreatea</i> . - Manisha C Patil	258-262
55	Effect of Integrated Doses of Nitrogen Fertilizer and Bio Fertilizer On Yield Potential of Fodder Crop Sorghum (Cv. Ruchira). - Bendre K. B.	263-265
56	Assessment of Thiamethoxam induced toxic effect on glycogen content of the freshwater bivalve, <i>Lamellidens marginalis</i> (Lamarck) - Waghulade M. S. and Shinde S. M.	266-269
57	Statistical Analysis of The Zooplankton Biodiversity In Baangaon Lake, Chalisgaon (M.S.) India. - Bhosale Y. M.	270-273
58	Effect of pyrethroids on lipid content of crab <i>Barytelphusa cunicularis</i> - P. P. Joshi	274-275
59	Effect Of Temperature On Survivability Of Earthworm, <i>Eisenia Fetida</i> - Ajit Wakale and Suresh Kulkarni	276-279

A Two-Day International (Web) Conference
New Vistas in Aquatic & Terrestrial Biology and Environment
During Current Pandemic (ATBE-2021)

26 & 27 March, 2021

Department of Zoology R.S.S.P. Mandal's Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science and Commerce College Chalisgaon,
Dist. Jalgaon (M.S.) India.

Study of Haemoglobin Level in The Group Of
18-24 Year in Boys and Girls

Shubhangi Vijay Gawande

Department of Zoology, Shri. Shivaji College of Arts, Commerce & Science, Akola
Email - smisalgawande@gmail.com

ABSTRACT: *In the survey we determined the quantity of Hb (g/dl). We divided the the subjects into different groups, based on age and sex. We make a comparison about percentage of haemoglobin between the College Students and between Boy's and Girl's. We divide the subjects into the age groups i.e. 20-24 (15 Subjects) in Girls and 18-24 (15 Subjects) in Boy's. In girls between 18 and 24 years of age the haemoglobin values decreased slightly, reaching about 11.36 gm/100 ml. In boys of corresponding ages there was an increase to about 16.10 gm. The quantity of the haemoglobin is very important in the diagnosis of the anaemia. Anaemia is a normal quantity of Haemoglobin present in the blood. To compare the percentage of Hb, we take the mean Hb (gm/dl) of male and females as well as of the four age groups. The mean Hb of the male was 12.83 gm/dl and for the female it is 11.83 gm/dl and for the female it is 11.93 g/dl male subjects have more amount of HB (12.83gm/dl) that the female subsets (11.93 gm/dl). By this we said that bared on the sex percentage of Hb varies, the male subjects having more amount of Hb than the female subjects.*

1. INTRODUCTION:

Haemoglobin is the most familiar, most efficient respiratory pigment. It is a crystallized, Conjugated protein consisting of an iron – containing pigment and a simple protein, globin. It occurs in majority of vertebrate and invertebrates. In invertebrates is found dissolved in plasma, whereas in vertebrate it is contained in the special cell called red blood corpuscles. Each Haemoglobin molecule is made up of four heme groups. Surrounding a globin groups forming tetrahedral structure.

Haemoglobin is involved in the transport of other gases it carries some of the body's respiratory carbon dioxide about 10 % of the total as carbanion haemoglobin in Which O₂ is bound to the globin protein. The molecule also carrier the important regulatory molecule nitric oxide bound to a globin protein thiol group releasing it at the same time as oxygen. Haemoglobin is also found outside red blood cells and their progenitor lines. Other cells that contain haemoglobin include the A9 dopaminergic neurons in the substantiate nigra, macrophage and meningeal cells in the kidney in these tissues haemoglobin has a non – oxygen Carrying function as an antioxidant and regulator of iron metabolism.

2. MATERIALS AND METHODS:

Material Used in Estimation of haemoglobin percentage with the help of haemometer are as follows

Haemometer (Sahli's Haemometer)

Decinormal (N/10) HCl (1.2 CC Of Conc. HCl Dissolved in 100 cc of distilled water), Distilled water, own blood Sample, Pricking needle, spirit lamp, Cotton and beaker.

Fig. No.1:- Haemometer

Apparatus: The Haemometer consists of two sealed lateral comparison tube containing a suspension of acid haematin. This are held in a black frame against a white back round glasses Besides, a graduated test tube of the same diameter is also provided which can fit in the haemometer in between the two side tubes for comparison. A micropipette of 20 cm is also provided thither things provided are a small glass rod, a small bottle to contain the decinormal acid solution.

Fig. No. 2 Apparatus

3. METHOD:

- The Graduated tube is first Clean with distilled water and then with methylated spirit or 90% alcohol.
- It is thoroughly dried up before being used.
- Now with the help of dropper. Then 10N HCl Solution is filled is graduated tube up to 2gms mark.
- Micropipette is now filled up by sucking fresh blood of the vertebrate under experimentation up to the mark of 20 cm.
 - The small amount of blood adhering to outside of micropipette should be aspirated off by sterilized cotton.
- The blood of micropipette is now added to n/10 HCl solution in the graduated tube.
- The Pipette should be introduced carefully into tube and its lower mouth should. Pass right up to the bottom into HCl solution.
- When blood has been expelled pipette is rinse by distilled water,
- Every time the content of micropipette should be expelled into graduated tube.
- The acid haematin solution is now thoroughly, Stir with the help of glass rod and then allow to stand at least for 10 min.
- Afterwards the acid haematin solution is gradually diluted by adding distilled water in a drop wise manner with addition of each drop of distilled water the solution should be stirred and it's colour match with that standard sealed tube.
- This should continue till the colour of acid haematin solution just feds away as compared to that of standard comparison tube.
- The reading before the colour just fed's taken as correct and final reading.

4. OBSERVATIONS AND RESULTS:

In the survey we determined the quantity of Hb (g/dl). We divided the subjects into different groups, based on age and sex. We make a comparison about percentage of haemoglobin between the College Students and between Boy’s and Girl’s. We divide the subjects into the age groups i.e. 20-24 (15 Subjects) in Girls and 18-24 (15 Subjects) in Boy’s.

Table No. 1 :- Mean Hb (g/dl) based on the age and sex.

Age groups (years)	Sex	Mean HB (g/dl)
18 – 20	Boy	15.50
	Girl	10.21
21 -22	Boy	14.50
	Girl	8.15
23 -24	Boy	16.10
	Girl	11.36

Normal Haemoglobin levels according to the world health Organization (WHO) is a healthy haemoglobin level depends on maintaining good nutrition and regular physical exercise. Haemoglobin helps you stay active by transporting oxygen through your blood stream around your body and by removing poisonous carbon dioxide. But in our survey of the college students shows the boy’s Hb percentage. It is because of the reason of good nutrition, habits and regular diet. Normal Hb levels depends on your sex, age and health status.

Table No. 2 :- Normal HB (g/dl) level given by WHO

Groups (years)/Gender.	Normal HB level (g/dl)
0.6-4	11 g/dl
5-12	11.s g/dl
12-15	Equal or above 12 g/dl
Adult male	13.8 -17.2 g/dl
Adult Female	12.1 1s.1 g/dl
Pregnant women	Equal or above 11 g/dl

5. DISCUSSION:

The quantity of the haemoglobin is very important in the diagnosis of the anaemia. Anaemia is a normal quantity of Haemoglobin present in the blood. To compare the percentage of Hb, we take the mean Hb (g/dl) of male and females as well as of the four age groups. The mean Hb of the male was 12.83 g/dl and for the female it is 11.83 g/dl and for the female it is 11.93 g/dl. Male subjects have more amount of HB (12.83g/dl) That the female subsets (11.93 g/dl). By this we said that bared on the sex percentage of Hb varies, the male subjects having more amount of Hb than the female subjects.

The main reason for having less amount of Hb due to by taking important diet and some habits, like smoking. Because iron is an important component of Haemoglobin, consuming iron-rich component foods, like fortified foods, (these products include breakfast cereals, Pasta, bread, malted drinks and grits . The food and nutrition board recommends 18 mg of iron for women and 8mg for men), animal sources (seafood, Poultry, eggs and beef), plant sources (Red Kidney beans , lentils, Soybeans, black, beans, white beans and Cowpeas).

6. SUMMARY AND CONCLUSION:

HB is a very important metal -protein in the blood. By find out amount of hb present in the blood, we diagnosis that whether the patient is suffering with anaemia or not by our survey we conclude that the maximum peoples are having healthy amount of Hb (g/dl) the limits which is given by the who. Some of the people are having very less amount of Hb they consider as a anaemia patients, there is a significant difference between the amount of Hb present in the male and female subjects and the difference is age groups by this we said that the amount of Hb on the blood varies depends on age and the sex.

REFERENCES:

1. Ayyanna Yandamuri And Narayudu Yandmuri (2013): Survey on Haemoglobin level in the different age group of male and female human beings living in the rural and urban area, INT.J PH.SCI., May.August,2013:5(2):-2086-2089 ISSN: 0975-4725.
2. Hardison R. (1999): The evolution of haemoglobin. Am Sci, vol. 87 (pg. 126-130) World Health Organization (2008).
3. Worldwide prevalence of anaemia 1993-2005 Geneva: World Health Organization. ISBN 978-92-4-159665-7 Archived from the original on 12 March 2009, Retrieved 2009-03-25.

INTERNATIONAL **J**OURNAL FOR **I**NNOVATIVE **R**ESearch IN
MULTIDISCIPLINARY **F**IELD

(ISSN: 2455-0620) (Scientific Journal Impact Factor: 6.719)
Monthly Peer-Reviewed, Refereed, Indexed Research Journal
Index Copernicus International - IC Value: 86.87

Special Issue of
A Two-Day International (Web) Conference On “New Vistas in Aquatic & Terrestrial Biology and Environment during Current Pandemic”
(ATBE-2021)

Organized by
Department of Zoology
R. S. S. P. Mandal’s Nanasahab Y. N. Chavan Arts, Science & Commerce College,
Chalisgaon, Dist. Jalgaon (M.S.) India

In Joint Collaboration with
Nepal Aquaculture Society, Nepal,
Glocal Environment and Social Association (GESA), New Delhi

March 26 & 27, 2021

Conference Special Issue - 23

March - 2021

RESEARCH CULTURE SOCIETY & PUBLICATION

Email: rcejournals@gmail.com

Web Email: editor@ijirmf.com

WWW.IJIRMF.COM

INDEX

Sr. No.	TABLE OF CONTENTS	Page No.
I	Editorial Team	02
II	About Organizers	03
III	About Conference, Organizing Committee, Eminent Resource Persons	04-07
IV	College & Conference Photos	08-09
V	Vice Chancellor's Message	10
VI	Chairman's Message	11
VII	Secretary's Message	12
VIII	Vice Chairman's Message	13
IX	Joint Secretary's Message	14
X	Principal's Message	15
XI	Convener's Message	16
XII	Organizing Secretary's Message	17
XIII	Table of Contents	18-21
PAPERS / ARTICLE TITLE – NAME OF AUTHORS		
01	Physico-Chemical Characteristics Of Sewage Water From Hingoli City, Maharashtra - P. P. Joshi	21-22
02	Study Of Phytoplankton Of Lake Bhivapur, Tq.-Tiwasa, Dist. Amravati - P. M. Khadse	23-24
03	Species Richness And Distribution Of Ostracoda Of Sonala Dam, Solana, Dist. Washim M.S., India - U.P. Lande	25-27
04	Habitat Specific Variation In The Metabolism Of Freshwater Mussel, <i>Lamellidens Marginalis</i> (Lamarck) From Nathsagar Reservoir At Paithan (M.S.) During Monsoon - P.B. Pardeshi, and V. R. Lakwal	28-32
05	Seasonal Variation, Diversity Indices and Correlation Of Phytoplanktons From Nakana Lake Lake, District Dhule (MS) India - Manisha U. Patil and S. S. Patole	33-39
06	Biochemical Profile and Inhibitory Effect of <i>Haliclona permollis</i> (Bowerbank, 1866) Marine Sponge of Ratnagiri, West Coast of India - V. R. Lakwal, A. P. Rajput, M. S. Kharate, P. B. Pardeshi, A. B. Gaware, R. R. Khawal and D. S. Kharate	40-47
07	Benefaction Of Aquatic Ecosystem In Biodiversity And Fisheries - Sandip Nanusingh Chavan	48-50
08	Restoration Of Aquatic Ecosystem Of Sagar Village Pond In Desert Area Bikaner. - Anand Kumar Khatri	51-53
09	Submerged Biofilters For Recirculating Aquaculture - S. P. Shingare, Sachin Satam and P. E. Shingare	54-56
10	Impact Of Cypermethrin On Glycogen Content Of Liver And Intestine Of Freshwater Fish <i>Ophiocephalus Orientalis</i> - Shruti R.Pande	57-59

11	Effect Of Biochemical Variations Induced By Pesticide-Phosalone In <i>Cirrhina Mrigala</i> - Shaikh Hafiz M.	60-61
12	Survey On Proportion and Determination Of Polycystic Ovarian Syndrome Among Females (14 To 45 Age) Of Bhiwandi - Shubhada Milind Phatak	62-70
13	Dietary Intake Patterns and Nutritional Status Of Women Of Reproductive Age In Bhiwandi - Shubhada Phatak and Yadav Shushiladevi Vasudev	71-78
14	Effect Of Alprazolam On Morphometric Parameters Of Life Cycle Stages Of <i>Lucilia Sericata</i> (Diptera: Calliphoridae) - H. M. Pawar	79-82
15	Image Analysis Of Wound Healing Treated With Three Medicinal Plants - Manojkumar Z. Chopda and Namrata G. Mahajan	83-87
16	Neurosecretory Cells Of A Spotted Water Beetle In Jalgaon District M.S., (India) - A. J. Patil, S. P. Zambare, D. K. Patil, Fahd Mohammed, and Abd AlGalil	88-91
17	Renal-Protective Role Of Leaf Extract Of <i>Pithecollobium Dulce</i> Against Chloramphenicol Induced Renal -Toxicity In <i>Mus Musculus</i> . - Laxman Landge and Ajit T. Kalse	92-96
18	Comparative Study Of Milk Composition And Nutritive Value Of Goat And Cow. - Mayur Sonawane and Sandhya Sonawane	97-100
19	Influence Of Total Hardness On The Lethal Toxicity Of Ammonia To Freshwater Fish <i>Lepidocephalichthys Guntea</i> - Asheera Banu Sangli	101-102
20	On A New Cestode Of <i>Moniezia</i> (Cestoda-Anoplocephalidae) From The Intestine Of <i>Capra Hircus</i> (L.) From Ghansavangi, District Jalna (M.S.) - Arun Gaware, Rahul Khawal and Sunita Borde and Vijay Lakwal	101-107
21	Taxonomic Evaluation of a New Mammalian Cestode, <i>Stilesia Ralliet 1893</i> (Cestoda: <i>Thysanosomidae</i>) Infecting <i>Capra hircus</i> - Avinash Bhangale, Ajit Kalse And Khushal Bhavsar	108-112
22	Study Of <i>Eimeria Ovina</i> In Sheep From Beed, Maharashtra State India - B. V. More and S. C. Lokhande	113-116
23	Study Of Coccidiosis In Goat In Vaijapur Tehsil Of Aurangabad District Of Maharashtra State, India - Bhimrao N. Jadhav	117-119
24	Taxonomic Observation Of Tapeworm and Histopathological Studies On Infected Intestine Of <i>Capra hircus</i> - R. B. Suryawanshi and A. T. Kalse	120-123
25	Growth and Sporulation Of Seed Borne Fungi Of Bhendi - Damu Mokinda Survase	124-128
26	Reporting Status Of <i>Lytocestus Ambae</i> , Kaknkale 2017 - Khushal Bhavsar, Ajit Kalse and Avinash Bhangale	129-136

27	Morphotaxonomics Of Two New Species Of Ptychobothridean Tapeworms From Fresh Water Fishes Of Pune, M.S., India - S. S. Kaul and A. T. Kalse	137-144
28	Study of Cestode Parasite Population in Fresh Water Fish <i>Mastacembellus Armatus</i> from MIDC Lake Of Dhule District (M.S.), India. - Patil S.A. and Kalse A.T.	145-150
29	Critical Evaluation Of <i>Lucknowia Mastacembeli</i> Bidyalakshmi And Gambhir, 2019. - Anjana Verma, Dimple Mandal, Ravi Rahul Singh, Umapati Sahay and Kunjlata Lal	151-161
30	Bio-Systematic Studies On <i>Cotugnia Kalpita</i> N. Sp. (Cestoda: Davaineidae) From Songir, (M.S.) India. – D.R. Patil and A.T. Kalse	162-165
31	Histopathological Study Of <i>Lytocestus</i> Species Infection in Host Intestine <i>Clarias Batrachus</i> (L) From Kham River, Aurangabad (M.S) India.- Rahul Khawal, Arun Gaware, Sunita Borde and Vijay Lakwal.	166-169
32	A Study On Non-Specific Enzyme in Relation to Glycogen Content in Three Nematodes Of Goats Of Jafrabad Region. - Misal P. J. and Tangade D. T.	170-171
33	Diversity Of Beetles (Coleoptera) Of Shahada Tahsil Dist.Nandurbar.- Chaudhari Rajeshwar M. And Ishi Sahebrao S.	172-174
34	Toxic Effects Of Pesticide Diafenthiuron On Wings Of <i>Drosophila</i> Species. - Nadeem Z. Shaikh and Manojkumar Z. Chopda	175-177
35	Impact Of Anticancer Drug, Actinomycin On The Nucleolar Changes In The Developing Oocytes Of Fresh Water Bivalve, <i>Lamellidens Marginalis</i> (L). - Bhosale P.A.	178-182
36	Bird Species Account Near Kawalewada Dam From Gondia District Of Maharashtra, India. - S. D. Puri	183-188
37	Study of Diversity of Mosquitoes From Parbhani City (M.S.) India - Hema Digambarrao Makne	189-192
38	Seasonal Analysis Of Fish Diversity From Rural Ponds Of Bhopal District, MP, India. – Jamna Prasad Ahirwar and Sharique A. Ali	193-200
39	Effects Of Dietary Bitter Gourd (<i>Momordica Charantia</i>) On Growth Performance Of Indian Major Carp (<i>Labeo Rohita</i>) Fingerlings. Shivaji G Jetithor, Datta A.Nalle	201-203
40	Biodiversity: Management and Conservation – Madhu laxmi Sharma	204-205
41	Diversity Of Molluscs And Their Correlation With Physico-Chemical Parameters Of Londhare Dam Shahada Taluka District Nandurbar, (M.S.), India. - Patil Ravindra D., and Patil Rajendra D.	206-212

42	Effect Of Abiotic Components On Fish Farming Near Sillod Town; District Aurangabad From Marathwada Region Of Maharashtra State.- S. T. Naphade and P. S. Patil	213-216
43	Diversity and Ecology Of The Arboreal Ants (Insecta: Hymenoptera: Formicidae) in Chalisgaon Region, Maharashtra, India. - Sawarkar A. B. and Shinkhede M. M.	217-220
44	Study Of Fresh Water Fish Diversity Of Dhondwadi Dam At Borana River, Tq. Paril Vijanath Dist. Beed (M.S.) India - Andhle Atmaram V., and Phulwade Durgesh N.	221-223
45	Study Of Haemoglobin Level In The Group Of 18-24 Year In Boys And Girls. - Shubhangi Vijay Gawande	224-226
46	Measurement Of Diversity Indices Of Aquatic Insects In Lower Panzara Reservoir At Akkalpada, District Dhule, Ms, India - Rajendra P. Borale And Amol H. Nandwalkar	227-231
47	A Case Of Leucistic Frogs From Chalisgaon, District Jalgaon. - Dhande Abhishek R, Chude Meghraj V. and Pawar Prakash Pandit	232-234
48	Review On Fish Diversity in India. - Sandip R. Rathod	235-238
49	Global Warming and Its Impact On Life - Sadhana S. Nikam, Priyanka S. Nikam and Vishwajeet Nikam	239-241
50	Positive effect of <i>Apis mellifera</i> on Pomegranate cultivation - Kalyankar V. B., Solanke N. S., and Shinde. V. D.	242-243
51	Antioxidants: A Gift from Plants to Reduce Free Radical - Kadwe Smita Krishnarao	244-246
52	Studies On Effect Of Yoga Practices On Obesity And Lipid Profile Of Rural People. - Nandre Y. M. and Patole S. S.	247-250
53	Studies On Antibacterial Activity of Different Extracts of <i>Azadirachta Indica</i> and <i>Annona Squamosa</i> . - Jitendra Patil, Sandip Badgujar and Govind Balde	251-257
54	Allied Toxicity Properties of Methanolic Extract of <i>Eulophia Herbacea</i> and <i>Eulophia Ochreatea</i> . - Manisha C Patil	258-262
55	Effect of Integrated Doses of Nitrogen Fertilizer and Bio Fertilizer On Yield Potential of Fodder Crop Sorghum (Cv. Ruchira). - Bendre K. B.	263-265
56	Assessment of Thiamethoxam induced toxic effect on glycogen content of the freshwater bivalve, <i>Lamellidens marginalis</i> (Lamarck) - Waghulade M. S. and Shinde S. M.	266-269
57	Statistical Analysis of The Zooplankton Biodiversity In Baangaon Lake, Chalisgaon (M.S.) India. - Bhosale Y. M.	270-273
58	Effect of pyrethroids on lipid content of crab <i>Barytelphusa cunicularis</i> - P. P. Joshi	274-275
59	Effect Of Temperature On Survivability Of Earthworm, <i>Eisenia Fetida</i> - Ajit Wakale and Suresh Kulkarni	276-279

A Two-Day International (Web) Conference
New Vistas in Aquatic & Terrestrial Biology and Environment
During Current Pandemic (ATBE-2021)

26 & 27 March, 2021

Department of Zoology R.S.S.P. Mandal's Nanasaheb Y. N. Chavan Arts, Science and Commerce College Chalisgaon,
Dist. Jalgaon (M.S.) India.

**Species Richness and Distribution of Ostracoda of Sonala Dam,
Sonala, Dist. Washim (M.S.) India**

U.P. Lande

Department of Zoology, Shri Shivaji College of Arts, Commerce & Science, Akola, (M.S.), India
landeujiwala@gmail.com

Abstract: *The paper deals with Species Richness and Distribution of Ostracoda of Sonala Dam, Sonala, Dist. Washim (M.S.) India. Sonala dam is an earthen dam, constructed by irrigation department of Maharashtra Govt. The dam is presently used for irrigation and drinking for regional rural areas. Ostracods are bivalved micro crustaceans found almost in all types of water bodies and are one of the most diverse groups of living crustaceans. The population density of ostracod of Sonala Dam, Sonala was monitored for one year. Samples were collected using plankton net of bolting silk cloth No.25 (56 mesh size and analysed with standard keys. Quantitative estimation was done by drop count method of Lackey. A total of 4 species from the dam water were identified. Results indicate that the population of Ostracoda was maximum during the summer season and minimum during the winter season. Distribution of Ostracoda was influenced by environmental factors like temperature, DO, salinity and sediment decomposition. Conservation of this water body is essential, as this habitat may reveal interesting ostracod fauna present there. There is no report of study on the species richness and distribution of ostracods in this reservoir and that is the reason the present study was planned.*

Key Words: *Sonala dam, Diversity, Ostracods, Zooplanktons*

1. INTRODUCTION:

Dams are the most important water resources. Unfortunately, large quantities of pollutants are accumulated in the reservoir due to indiscriminate disposal of sewage and wastes from anthropogenic activities (Shinde et al., 2011). Studies on freshwater bodies, natural or manmade have recently gained much importance, mainly because of their multiple uses. Aquatic ecosystems are known to support work to range of organism. Ostracods are one of the most diverse groups of living crustaceans. They are bivalved micro crustaceans found almost in all types of water bodies. Although ostracods are abundant and widely distributed but they have received much less attention than Cladocera and Copepoda (Pennak, 1978). They are a vital component of an ecosystem and form an essential link in the food chain and energy transfer at secondary level in aquatic food web between autotrophs and heterotrophs (Dievanni et. al, 2004). Ostracods are extremely sensitive to environmental variations. Their abundance and species diversity can provide important indication of environmental changes. The result will contribute to the understanding of the present status of the ostracods fauna in Indian freshwater lakes. There is no report of study on the species richness and distribution of ostracods in this reservoir and that is the reason the present study was planned.

2. MATERIALS AND METHODS:

2.1 STUDY AREA:

Sonala dam is an earthen dam constructed on River Adan, a tributary of River Godavari. It lays between 77° 12', 30" E Longitude and Latitude of 20° 19', 00" N in Sonala village of Washim district in Maharashtra (India). Maximum height is 19.20 meter and 446.90 hectares of submergence with 132.50 square kilometre of catchment area. The reservoir is mainly used for drinking water supply to nearby villages and for irrigation. The selection of six sampling station was made based on human and other domestic activities.

2.2 COLLECTION OF SAMPLES:

The acquisition of meaningful data demands correct sampling and preservation procedures. Water samples were collected from six sampling stations every month in the forenoon (between 7:00 am to 9:00 am.) for one year. 50 litres of water sample were filtered through standard plankton net of bolting silk cloth No.25 (56 mesh size). The sample was

taken in 125 ml plastic bottle and labelled mentioning the time, date and place of sampling. The samples were preserved by adding 2ml of 4% formalin. Quantitative analysis was done by Drop Count Method. Detailed taxonomic identification was carried out with Pennak (1989), Koradkar (1992) and Dhanpati (2000).

3. OBSERVATION AND RESULTS:

In the present study, Ostracoda represented by 4 species in dam water namely *Centro cypris*, *Cypris species*, *Hetero cypris*, *Stenocypris malcomsonii*. Seasonally, Ostracoda showed dominance in summer season, showed maximum 190 ± 3.08 ind/l in summer season and minimum 45 ± 4.5 ind/l in winter season. The yearly mean average of Ostracoda during the study was 77.5 ± 2.9 ind/l. In summer growth of algal blooms and macrophytes is high due to anthropogenic activities and contamination of brick factories. Hence, the abundance of ostracods, especially those of cosmopolitans, could be the indicator of pollution (Padmnabha, 2008; Sontakke et al, 2010). During the study period *Cypris species* 33.5 ± 2.0 ind/l showed dominance at all stations followed by *Centro cypris* 28.2 ± 1.2 ind/l. Less appearance was shown by *Hetero cypris* 17.8 ± 1.5 ind/l and *Stenocypris malcomsonii* 17.9 ± 1.8 . Stationwise abundance of Ostracoda was in the order.

Station S₃ > Station S₁ > Station S₆ > Station S₅ > Station S₂ > Station S

TABLE NO. 1. Station wise Average values of Ostracoda

Sr. No.	Ostracoda	S1	S2	S3	S4	S5	S6	Average
1	<i>Centro cypris</i>	43.3±2.9	19.2±1.6	45.0±2.1	15.8±1.9	20.8±1.6	25.0±1.3	28.2±1.2
2	<i>Cypris species</i>	51.7±3.4	22.5±1.0	55.0±3.3	16.7±1.3	27.5±1.7	27.5±1.0	33.5±2.0
3	<i>Hetero cypris</i>	26.7±1.1	11.7±1.0	29.2±1.5	13.3±1.3	10.8±1.7	15.0±1.3	17.8±1.5
4	<i>Stenocypris malcomsonii</i>	31.7±2.9	10.0±6.6	31.7±2.3	13.3±1.1	9.2±5.5	11.7±1.2	17.9±1.8

4. DISCUSSION:

Data harvested during the study period, the population of Ostracoda was maximum during the summer season and minimum the winter. Distribution of Ostracoda was influenced by environmental factors like temperature, DO, salinity and sediment decomposition. Their abundance is also dependent upon the availability of food as opined by Swain (1995) and Clark (1977). Four different species of Ostracoda were identified from this group. The population abundance of Ostracoda was observed at all the sampling stations but found in lesser number at station S₄. The Ostracoda population was abundant and dominated at stations S₁, S₃, S₆. It forms a good food chain and hence more fish catches have been recorded at station S₃. Seasonal variations in abundance of Ostracoda fauna was in order summer>winter>Monsoon. During the monsoon, Ostracoda population was found meagre at almost all stations except stations S₁ and S₂ which indicated productive nature of water.

5. CONCLUSION:

Sonala dam is nutrient rich and contain diversified Ostracoda fauna. They are bivalved micro crustaceans found almost in all types of water bodies, which have often been used to indicate the trophic status of a water body. They are a vital component of an ecosystem and form an essential link in the food chain and energy transfer at secondary level in aquatic food web between autotrophs and heterotrophs. They were most abundant during summer season and showed least abundance during winter season. They utilize the nutrients as well as phytoplankton more rapidly to build up their population and due to their enormous reproductive potential; they play a significant role in aquatic ecosystem to maintain the ecological balance.

REFERENCES:

- Adholida, U. N. and Vyas A. (1992): Correlation between copepod and limnochemistry of Mansarovar reservoir, Bhopal. *Journal of Environmental Biology*, 13(4): 281-290.
- Adoni, A. D. (1985): *Workbook on Limnology*, Indian Map Committee, Department of Environment, Government of India.
- APHA (1985): *Standard Methods for Examination of Water and Wastewater*, 16th Edition, American Public Health Association, American Water Work Association water pollution control Federation, Washington D.C.
- APHA (1998): *Standard methods for the examination of water and wastewater*, 20th edition, Washington D.C.
- Bhagat, V. B. and Meshram C. B. (2007): Zooplankton dynamics of Ambadi Dam, Near Akot, Dist. Akola, Maharashtra. *Journal of Aquatic Biology*, 22 (2):19-20.
- Chapman, M. A. (1972): *Calamoena lucasi* (copepods; calanoida) and other zooplanktons in two Rotorua, Newzealand, lakes. *Int. Rev. Ges. Hydrobiol.*, 58: 79-104.
- Dhanpathi, M. V. S. S. (2000): Taxonomic notes on the rotifer from India (from 1889-2000) Indian Association of Aquatic Biologists (IAAB), Hyderabad.

8. Deivanai, K., S, Arunprasath., M. K. Rajan., and S, Baskaran. (2004): Biodiversity of phyto and zooplankton in relation to water quality parameters in a sewage polluted pond at Ellayirampannai, Virudhunagar District. In: The proceedings of National Symposium on biodiversity resources management and sustainable use, organized by the center for biodiversity and Forest studies, Madurai Kamaraj University, Madurai. 160.
9. Dhindhime, S. D., Waghmare, N. V., Shinde, V. D. and Ambore, N. E. (2012): Plankton study of Siddeshwar dam Hingoli district, (M.S.) India. International Multidisciplinary Research Journal, 2(5): 15-18.
10. George, J. P. (1970): Limnological investigations on the plankton of Govindgarh Lake and correlation with physico-chemical factors. Proc. Semi. Ecol. Fish freshwater reservoir 37-46.
11. Goswami, C. S. and Selvakumar, R. A. (1977): Plankton studies in the Eustarine system. Geo Proc. Syarp. Warmwater. Zoopl. Spl. Publ. UNESCO LNIO: 226-241.
12. Joshi, P. S. (2011): Studies on zooplanktons of Rajura Lake of Buldhana district, Maharashtra. Science Research Reporter, 1(3): 132 -137.
13. Kodarkar, M. S. (1992): Methodology for water analysis, physic-chemical, Biological and Microbiological. Indian Association of Aquatic Biologists Hyderabad, 2: 50.
14. Padmanabha, B and S. L. Belagali (2008): Ostracods as indicators of pollution in the lakes of Mysore. Journal of Environmental Biology, 29(5) 711-714.
15. Pawale, R. G. (2014): Studies of scientific aspects of water quality with physic-chemical and biological factors of Vishnupuri reservoir district, Nanded (MS), Journal of Science, 4(2): 93-98.
16. Pennak, R. W. (1978): Freshwater Invertebrates of United States. 2nd Edition, John Wiley and Sons Inc. 421 pp.
17. Pennak, R. W. (1989) Fresh water invertebrates of the United States 3/e. 628: John Wiley and Sons Inc., New York. 628.
18. Odum, E. P. (1959): Fundamentals of Ecology. 2nd edition W.B. Saunders Co., USA
19. Sharifun Nahar Islam (2007): Physicochemical condition and Occurrence of some zooplankton in a Pond of Rajashahi University. Research Journal of Fisheries and Hydrobiology, 2(2): 21-25.
20. Sharma, B. K. (2011): Zooplankton diversity of two floodplain lakes (pats) of Manipur, Northeast India. Opusc. Zool. Budapest, 42(2): 185-197.
21. Sharma, C., Tiwari, R. P. and Tripathi, K. (2011): Hydrobiological studies on monthly population of total Copepode zooplanktons and their correlation coefficient with some physicochemical factors of Lony dam (Theothar) Rewa (M.P). International Journal of pharmacy and life sciences, 2(5): 739-741.
22. Sharma, S., Solanki C.M., Sharma, D., Pir Z. (2013): Distribution and diversity of Zooplanktons in Madhya Pradesh, India. International Journal of Advanced Research, 1(1): 16-21
23. Sharma, R. C. (1985): Seasonal abundance of phytoplankton in the Bhagirathi River Garhwal Himalaya. Indian Journal of Ecology, 12(1): 157-160.
24. Shinde, S. E., Pathan, T. S., Raut, K. S. and Sonawane, D. L. (2011): Studies on the physicochemical parameters and correlation coefficient of Harsool-savangi dam, district Aurangabad, India. Middle-East journal of scientific research, 8(3): 544-554.
25. Sontakke, G. K., S. S. Mokashe and G. K. Kulkarni (2010): Freshwater ostracods from Kagzipura Lake of Aurangabad district, Maharashtra. National journal of life sciences, Vol. 7 (2): 99-102.
26. Summarwar, S. (2012): Studies on plankton diversity in Bisalpur reservoir. International Journal of Life Sciences. Biotechnology and pharmacy, 1(4): 65-72.

अक्षरवैदर्भी

वर्ष-सदतीस : अंक-अकरा
मार्गशीर्ष/पौष शके १९४२

संस्थापक संपादक
(स्व.) सुदाम सावरकर

दि. १ फेब्रुवारी, २०२१

कार्यकारी संपादक
डॉ. सुभाष सावरकर

फो.-०७२१-२५७७४९८, मो.९८६०४५१०७५
Email ID- subhashsudam@gmail.com

संपादन साहाय्य

डॉ.नीळकंठ गोपाळ मेंढे ■ डॉ.निरंजनमाधव अंजनकर

प्रकाशक : जनसाहित्य साधना, जनसाहित्य भवन, गणेश कॉलनी, अमरावती-५.
(रजि.नं.महा./१६१६/अम.दि.२६-१०-१९८६)

मुद्रक : नभ प्रकाशन, श्याम नगर, काँग्रेसनगर रोड, अमरावती.

वर्गणीचे दर-

व्यक्तीसाठी - वार्षिक-रु.६००/-, त्रैवार्षिक-रु.१६००/-, पंचवार्षिक-रु.२७००/-
संस्थेसाठी - वार्षिक-रु.६००/-, त्रैवार्षिक-रु.१७००/-, पंचवार्षिक-रु.२८००/-

बँक तपशील-

बचत खाते क्र.51202200020989 खातेदार-डॉ.सुभाष दामोदर सावरकर
IFSC No. SYNB0005120 MICR Code :444025102
सिंडिकेट बँक, प्रभात चौक, अमरावती (मेन ब्रँच)

वर्गणी पाठविण्याचा पत्ता- संपादक, अक्षरवैदर्भी, जनसाहित्य भवन, गणेश कॉलनी, अमरावती-४४४६०५
या अंकाचे देणगी मूल्य-रु.१००/-

अंतरंग

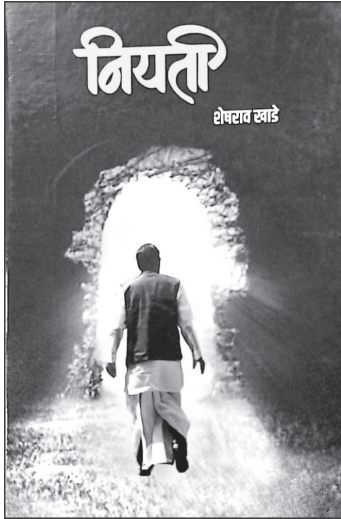
- डॉ. सुभाष सावरकर अमृतोत्सवानिमित्ते विनम्र आवाहन ५
- जनसारस्वत 'सुदाम' सावरकर स्मृती पुरस्कार-२०२१ ८
- तीन लेख-
- मानवसृष्टीच्या विकासक्रमात धर्माचे स्थान-डॉ. योगिता पिंजरकर १०
- आईपणाचे वाण-डॉ. मीनल येवले ३८
- राष्ट्रसंत तुकडोजींचे धर्मतत्त्वज्ञान-प्रा.डॉ. अतुल साहेबराव वानखडे ६०
- दोन कथा -
- खून-प्रा. हरीश मेटकर १८
- बेलाचे पान...- प्रा.कमलाकर हणवते ४७
- तीन परीक्षणे -
- 'आयुष्याच्या अर्ध्या वाटेवर..': जननिष्ठ जाणिवेची मानवतावादी कविता
- प्राचार्य डॉ. किस्न पाटील ३४
- 'कारुण्य माणसाला सतंतव दान देते' डॉ. श्रीकृष्ण राऊत यांचा गझलसंग्रह
-सतीश म. जामोदकर ५६
- 'नियती' - प्रा.डॉ.सुलभा खर्चे ६४
- दोन अनुभवकथन -
- डोहाच्या वळणावर-डॉ. नीळकंठ गोपाळ मेंढे २७
- खयवाडी-प्रा. विजय जयसिंगपुरे ५१
- ललित -
- पानगळ आयुष्याची-बबलू कराळे ३१
- तेरा कविता-
- बापू-आनंद देशमुख (९) भीषण-विनय मिरासे 'अशांत' (१७) कुणीच कसे रडत नाही?-
हरिश्चंद्र पाटील/प्रीतीची रूपे (हायकू) -चंद्रशेखर पटवर्धन (२६) हायकू-गोविंद
करमरकर/आयुष्य वेचता-प्रभुदास वानखडे (३७) बळीवंश -रवीन्द्र जवादे (५३) महाकवीचे
मरण-शशिकान्त लोखंडे/फाटलेला खिसा-शरद बाबाराव काळे (५५) समृद्धीच्या स्वप्नात-
पंडित कांबळे (६९) याचकर-रमेश नागेश सावंत/वेदना-प्रा.राजाराम बनसकर/माझा बाप-
जयंत ग. कोपर्डेकर (७०)

‘नियती’

प्रा.डॉ.सुलभा खर्चे

मराठी विभाग प्रमुख, श्री शिवाजी कला वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय, अकोला. भ्र.१६६५४४३६१०

‘नियती’ही शेषराव खाडे यांची कादंबरी! कष्टाळू मातेला अर्पण केलेली अत्यंत सुंदर व आगळीवेगळी अर्पणपत्रिका हे या कादंबरीचे वैशिष्ट्य ! कादंबरीचे मुखपृष्ठ बोलके असून नियतीचा आभास चित्रित करणारे आहे. वर्तमान काळातील किडलेल्या व्यवस्थेतील विकृत मनोवृत्तीच्या विदारक वास्तवाचे दर्शन घडविणारी ही कादंबरी! पहिली आवृत्ती काढून जवळपास बारा वर्षे झालीत, त्या बारा वर्षांच्या कालावधीत वाचकांकडून प्रचंड प्रतिसाद मिळाला. ‘नियती’च्या प्रेमात पडणारी आणि ‘नियती’च्या गाभाऱ्यात जाऊन तिची महती जाणून घेण्यासाठी पाठपुरावा करणारी मंडळी या कालावधीत भेटली. ‘नियती’ला रसिकांनी विशेष दाद

‘नियती’-शेषराव खाडे

मेधा पब्लिकेशिंग हाऊस, अमरावती

मूल्य-रु.३००/-

दिल्यामुळे दुसऱ्या आवृत्तीकरिता लेखकाकडे सतत पाठपुरावा करण्यात आला आणि त्याचाच परिपाक म्हणून डॉ.वैभव मस्के यांनी घेतलेल्या पुढाकारातून ‘नियती’चा पुनर्जन्म झाला. आजच्या काळात एका प्रामाणिक, कर्तव्यदक्ष, प्रशासकीय अधिकाऱ्याला पथदर्शक ठरणारी अशी ही कादंबरी आहे. एकूणच समग्र कादंबरी ही त्या त्या काळच्या समाजव्यवस्थेतील विकृत परिस्थितीचे वास्तव आणि विदारक चित्रण करणारी आहे. प्रशासकीय यंत्रणा, या यंत्रणेतील विविध घटक आणि वर्तमान समाजव्यवस्थेतील विकृत मानसिकता यांचे वास्तववादी आणि विदारक चित्रण करणारी ही कादंबरी आहे. या दुर्लक्षित विषयावर लेखकाने लिहिलेली ही कादंबरी म्हणूनच महत्त्वपूर्ण आहे.

सुदाम या कादंबरीचा नायक, ‘नियती’ ही

केवळ एक आदर्श ग्रामसेवकाचे ध्येय उराशी बाळगणाऱ्या आणि ध्येयपूर्तीसाठी झगडणाऱ्या या नायकाची शोकांतिका नाही तर एकूणच प्रचलित समाजव्यवस्थेत जी वर्तमान स्थिती आहे, त्यातील भ्रष्ट व्यवस्थेवर मार्मिक भाष्य करणारी कादंबरी आहे. वडिलांना विहिरीसाठी छापील अर्ज ग्रामसेवकाकडून न मिळाल्याने लाचार, निराश झालेल्या बापाची अवस्था न पाहवल्याने त्याने ग्रामसेवक होण्याचा ठाम निश्चय मनाशी केला, त्याच्या आंतरिक उर्मी जाग्या झाल्या आणि प्रचलित व्यवस्थेचा एक घटक या नात्याने ग्रामसेवक बनण्याचे ध्येय डोळ्यासमोर ठेवून ध्येयाच्या दिशेने सुदामने प्रवास सुरू केला. सुदामने घेतलेला हा निर्णय म्हणजे भविष्यातील काही चांगल्या गोष्टींची नांदी असू शकते. ‘नियती’ विषयी लेखक लिहितात- “जगात घडणारी प्रत्येक घटना ही अटळ असते. तिला काही तरी तसाच गूढ अर्थ असतो. जगात घडलेली एकही घटना ही निरर्थक नसते.”

प्रशासकीय यंत्रणेत असलेल्या शासकीय योजना लाभार्थीपर्यंत पोहोचविण्याचे प्रेरणादायी कार्य करण्याचे ध्येय या कादंबरीचा नायक मनाशी निश्चित करतो आणि ध्येयपूर्तीच्या दिशेने वाटचाल सुरू करतो. विविध प्रशासकीय योजनांमधील भ्रष्टाचार असो, पराकोटीची आत्मकेंद्रित वृत्ती असो किंवा अहंवृत्ती असो, शासकीय अधिकारी एकतर त्या भ्रष्ट व्यवस्थेला शरण जातो किंवा त्या व्यवस्थेच्या अनुषंगाने येणाऱ्या कृष्णकृत्यांमध्ये सामील होतो. कादंबरीच्या अखेरीला मिळणारी कलाटणी वाचकांना धक्का देणारी आहे. सचोटीने व प्रामाणिकपणे आपले कर्तव्यपालन करणारा या कादंबरीचा नायक सुदाम शेवटी आत्महत्या करतो. ग्रामसेवक बनून तो भ्रष्टाचाराला आळा घालण्याचे काम करण्यात यशस्वी झालेला आपल्याला दिसतो, पण त्याचबरोबर शेवटी या किडलेल्या व्यवस्थेचा तो बळी ठरला आहे हेही विदारक वास्तव मांडायला लेखक विसरत नाही. कारण एखादी व्यक्ती किती जगली यापेक्षा तिने आपल्या जीवनात काय काय केलं किंवा ती कशी जगली याला प्राधान्य देणारी लेखकाची मानसिकता यात दिसून येते. सध्याच्या स्थितीत चारित्र्यसंपन्न माणसाला किंवा नियमांच्या चाकोरीत राहून काम करणाऱ्या शासकीय अधिकाऱ्याला कोणत्या ना कोणत्या निमित्ताने, येनकेनप्रकारे कृष्णकृत्यांमध्ये सामील होण्यासाठी सभोवतालच्या घटकांकडून दबाव आणला जातो. कधी हा शासकीय अधिकारी त्याला बळी पडतो, तर कधी टोकास जाऊन तो आत्महत्येचा मार्ग स्वीकारतो. हे ज्वलंत, जळजळीत, विदारक वास्तव लेखकाने या कादंबरीतून मांडले आहे. जे चांगल्या मार्गाने जाणारे प्रशासकीय अधिकारी असतील त्यांच्या कार्यात कसा दहशतवाद निर्माण केला जातो याचे समर्पक शब्दात आणि विविध उदाहरणांद्वारे लेखकाने दिग्दर्शन केले आहे. पण शेवटी एखादा प्रशासकीय अधिकारी या विकृत मनोऽवस्थेचा बळी होते. कारण सज्जन असूनही आपल्यावर

आलेला, आपल्या नावाला लागलेला कलंक यामुळे व्यथित होऊन तो स्वतःला संपवतो. याचे मूर्तिमंत उदाहरण म्हणजे सुदाम.

वाचकाला अंतर्मुख व अस्वस्थ करण्याचे सामर्थ्य या कादंबरी लेखनात निश्चित उतरले आहे. ही केवळ शोकांतिकाच नाही तर प्रचलित व्यवस्थेवर प्रकाश टाकणारी कादंबरी आहे. भारतीयांच्या रोमारोमात भिनलेलं मागासलेपण, भ्रष्ट आचार-विचार, त्यांची दांभिकता इ.चे दर्शन घडवणारी ही कादंबरी आहे. व्यवस्थेला काहीही अभिप्रेत असो, ती आपल्या सोयीने कशी वाकवायची, सरकारी योजनांची पूर्तता कागदोपत्रीच कशी करायची आणि त्यासाठी आलेला पैसा कसा जिरवायचा, सरकारी योजना सामान्य, भोळ्या जनतेपासून अगम्य कशा ठेवायच्या या सर्व बाबींचे चित्रण या कादंबरीत येते. 'नियती' मधून लेखकाचे व्यक्तिमत्व सहजपणे दृग्गोचर होते. समाजजीवनातील वेधक वास्तवाचे प्रभावी दर्शन घडविणारी ही कादंबरी आहे. ग्रामीण संस्कृती, निसर्गाशी एकनिष्ठता, अध्यात्म, गुरु-शिष्य नाते, वैज्ञानिक दृष्टिकोन, गावगाडा, मानवी प्रेमसंबंध, भ्रष्टाचार, श्रमनिष्ठा, ग्रामीण अर्थव्यवस्था, लोककलांची जोपासना, देशप्रेम, संस्कृतिसंवर्धन यांसारखे विविध विषय अनुषंगाने येतात. या व्यतिरिक्त अनेक संवेदनशील प्रसंग लेखकाने चित्रित केले आहेत की जे वाचकाला रडवितात. अनेक व्यक्तिरेखा लेखकाने आपल्या सभोवतालच्या वातावरणातून वेचलेल्या असून त्यांचे स्वभावदर्शन, लकबी, लबाडी तसेच निरागसताही अचूकपणाने टिपली आहे. निरीक्षणशक्ती आणि तिचा अचूक वापर करण्याची सर्जनशक्ती लेखकाने वापरली आहे. काळ्या मातीवर जीवापाड प्रेम करणारे कौसल्या-वासुदेव, कादंबरीचा नायक सुदाम, चापले गुरुजी, गेडाम गुरुजी, पाटील आबा, केशव, चंपत, शेवंता, आप्पा, शंकरराव, वसुधा, उमेश, महेश, मारुती, अण्णासाहेब, कपिलदास महाराज, रामा, नामा, दानशूर धोंडीबा, सीताराम बावनकुळे, वाटाणे, खिराडे, कोल्हे, लक्ष्मण खाती, केसर यांसारख्या लहानमोठ्या बोलक्या व्यक्तिरेखा लेखकाने समग्र कादंबरीत रेखाटलेल्या आहेत. भ्रष्ट व्यवस्थेसोबतच विविध विषय 'नियती' या कादंबरीत लेखकाने हाताळलेले आहेत. तत्कालीन रूढी व परंपरा, कुटुंब नियोजनाचे महत्त्व, शासकीय योजना, शहरी बेगडी वातावरण, स्त्रीकडे पाहण्याचा लेखकाचा दृष्टिकोन, निष्काम कर्मयोग या व्यतिरिक्त अनेक संवेदनशील प्रसंग लेखकाने चित्रित केले आहेत की जे वाचकाला रडवितात. अनुभव जिवंत आणि सजीव करण्याचं सामर्थ्य लेखकाच्या लेखणीत आहे, म्हणूनच कादंबरीतील कित्येक प्रसंगी डोळे पाणावल्याशिवाय राहात नाहीत. लेखकाच्या विनोदी शैलीचाही प्रत्यय काही प्रसंगी येतो. निसर्गाशी आणि मातीशी लेखकाची नाळ जुळलेली असल्याने त्यांचेही महत्त्व कादंबरीत पावलपावली दिसून येते.

। अक्षरवैदर्भी। फेब्रुवारी-२०२१। ६६।

प्रारंभी आध्यात्मिक वारसा लाभलेल्या जरूड गावाचे वर्णन करताना लेखक म्हणतात, "जरूड हे एक अठराशे लोकसंख्या असलेलं खेडं, अठरापगड जातीचे लोक गुण्यागोविंदाने येथे राहातात. एकमेकांच्या मदतीला धावून जाणे ही येथील ग्रामस्थांची रीत होती." पाणवठा म्हणजे ज्ञानवृद्धीचे केंद्र! गावातल्या बातम्यांची तीन ठिकाणं-नदीवरचा पाणवठा, म्हाल्याचं दुकान आणि बायकांची गोद्री. कीर्तन, भजन, पूजन या निमित्ताने गावात प्रबोधन, मनोरंजन व्हायचे. दंडार, संभळावर गोंधळी कथा सांगत. गावात दारू नव्हती, ग्रामीण संस्कृती जपणारं गाव होतं. लोककलांची जोपासना गावात होत असे. 'जरूड' मधल्या स्त्रिया असूर्यस्पर्शा! वासुदेवाची फेरी ही नित्याची बाब होती. ग्रामीण भागातील सर्व व्यवहार हे विश्वासावर चालत. छक्केपंजे नावाची गोष्टच नव्हती. ग्रामीण भागात पैशाची श्रीमंती नसते तर मनाची श्रीमंती असते. लेखकाच्या नजरेतून इतर बाबी सुद्धा सुटत नाहीत. उदा. तेलमुंग्यांनी मोठ्या कौशल्याने बांधलेलं घर, त्यातून दिसणारी सामूहिकतेची भावना, सूर्योदयापूर्वी पहाटे उठून व्यायाम करून शरीरात ऊर्जा निर्माण करावी, ग्रामस्वच्छता अभियान, सणांचे महत्त्व, वारंवार डोकावणारं मुक्या जनावरांप्रति असलेलं प्रेम, जत्रेचे दोन उद्देश, एक ग्रामीण कारागीर व बारा बलुतेदार यांनी उत्पादित केलेल्या उत्पादनाला हमखास बाजारपेठ मिळवून देणे आणि दुसरा निखळ मनोरंजन. ग्रामीण अर्थव्यवस्था भक्कम करणारा हा ग्रामीण व्यापारी मेळावाच जणू! दंडार, तमाशा, लोकसंगीत, खडीगंमत यासारख्या मनोरंजनाकरिता असणाऱ्या लोककला. आध्यात्मिकता व भौतिकता यांचं सुंदर मीलन म्हणजे गावची जत्रा!

लोकवर्गणीतून निधी उभारून गरीब व हुशार विद्यार्थ्यांच्या उच्च शिक्षणाची केलेली सोय, ही घटना जरूड गावाकरिता पुढील उच्च शिक्षणाची नांदीच होती! दिवाळी सणाच्या निमित्ताने संपूर्ण गावभर सुरू असलेले स्वच्छता अभियान, घराच्या भिंती सारवण्यात सुदामकडून आईला होत असलेली मदत. यावरून सुदामला कळलेली श्रमाची किंमत, मातीशी नाळ जुळल्यामुळे लेखकाला "धरा अखंड सौभाग्यवती वाटते", "वसुंधरा ही आपल्या स्वामीची निशाणी म्हणून ललाटी भलंमोठं लाल कुंकू जणू ल्याली होती." लेखकाच्या लेखनात असलेली लालित्याची किनार येथे अधोरेखित होताना दिसते. उठता बरोबर "कराग्रे वसते लक्ष्मी, करमध्ये सरस्वती" या श्लोकाने भूमातेला वंदन करण्याची प्रथा दिसते. सुदामची आई निरक्षर असूनही जीवनाचं फार मोठं तत्त्वज्ञान सांगणारी असून तिची आकलनशक्ती कल्पनेपलीकडची होती. साधुसंतांच्या सान्निध्यात राहून बऱ्याच गोष्टी ती शिकली. देव भावाचा भुकेला आहे, नारळ स्वीकारून त्या देवाने प्रसाद दिला असे म्हणून भक्तिभाव कसा महत्त्वाचा-हे आई पटवून सांगते. मटका हांडीतलं वरण, भाकर, आलूभेद्राची भाजी व ठेचा, सोबत तोंडी लावायला कैरी, कांदा-

। अक्षरवैदर्भी। फेब्रुवारी-२०२१। ६७।

इथे पंचपक्वान्न असूनही अमृततूल्य, षड्रसयुक्त जेवण तेही शेतात, अंगणात, निसर्गाच्या सान्निध्यात असेल तर सोन्याहून पिवळं! एकदा सुदामने विचारलेल्या 'बाजरी व भातच दिवाळीला कां खावा?' या प्रश्नाचे उत्तर देताना बाजरीतील सत्त्वयुक्त घटक, कार्बोदके, उष्मांक, त्यातून मिळणारे ऊर्जा, शक्तिवर्धक बाजरी यांचे महत्त्व आईने पटवून दिले. जत्रेतून निळ्या किनारीचे पांढरे धोतर नवऱ्यासाठी आणणारी कौसल्या, संसारातील हे बहुमोलाचे क्षण, त्यामुळे पती-पत्नीमध्ये वाढत जाणारं प्रेम लेखकाने अधोरेखित केलं आहे. प्रेम आंधळं असते. सुदामला शिकण्यासाठी दूर पाठविण्याच्या प्रसंगी पुढे कर्तव्याची जीत होते. माया, ममता, मोह, आसक्ती सर्वांचा त्याग करून वासुदेव-कौसल्याने कर्तव्यबुद्धीने घेतलेल्या निर्णयामुळे सर्वांचं भलं होणार होतं.

'नियती' या कादंबरीचे आशयमयूळ्य अतिशय वास्तवदर्शी असून या कादंबरीचे हे मुख्य बलस्थान आहे. कुठलीही कलाकृती घडवीत असताना ती वास्तवदर्शी असेल आणि तर्कसंगत मांडणी त्यात असेल तर ती कलाकृती नेहमीकरिता उजवी ठरते, त्या कलाकृतीचा तोल कायम राहातो आणि या कादंबरीमध्ये शेषराव खाडे यांनी सद्यस्थितीतील वर्तमान वास्तव अतिशय नेमकेपणाने मांडलेले असल्यामुळे या कादंबरीचे मूल्य अतिशय सक्षम उतरले आहे, हे या कादंबरीचं एक मोठं बलस्थान आहे आणि दुसरे वैशिष्ट्य म्हणजे अभिव्यक्तीच्या पातळीवर सुद्धा शेषराव खाडे यांनी संवादाच्या माध्यमातून असेल किंवा निवेदनाच्या माध्यमातून असेल- या निवेदन आणि संवादशैलीच्या माध्यमातून या कथानकाला एक गतिमानता प्राप्त करून दिलेली आहे, म्हणून ही कादंबरी सरळ वाटत नाही. या कादंबरीमध्ये वाचक गुंतून जातो आणि कथानक हे अतिशय प्रवाहीपणे पुढे पुढे सरकत जाते. वाचकांच्या आणि रसिकांच्या मनात जिज्ञासा निर्माण करणारे हे कथानक असल्यामुळे साहजिकच रसिक आणि वाचक या कादंबरीला खिळून राहातो. हे या कादंबरीचे आणखी एक बलस्थान सांगता येईल.

शेषराव खाडे यांच्या 'नियती' कादंबरीत जो आहे तो नायक आत्महत्या करित असताना ही अगतिकता त्याच्या जीवनात निर्माण झाली की, आयुष्यभर सत्यासाठी झटलो, आयुष्यभर लोकहितासाठी झटत आलो, शेवटी लोकहित आणि चांगुलपणा ज्या लोकांच्या आड येतो ते लोक जाणीवपूर्वक कशा पद्धतीने कटकारस्थान करून प्रामाणिक व्यक्तीला कलंकित करतात; समाजामध्ये त्याच्यावर दोषारोपण करतात याचे दर्शन घडविले आहे- आणि अशा एका कुंभाड रचून निर्माण केलेल्या दोषारोपणाला या कादंबरीचा नायक बळी ठरला आहे. तसेच एका सीमेवर लढणाऱ्या सैनिकाशी विवाहबद्ध झालेली तरुणी लग्नाची हळद फिटली नसताना, लग्नाच्या उंबरठ्यावर अद्याप चढलीही नसताना तिच्या वाट्याला वैधव्य आले आहे आणि या वैधव्याला

। अक्षरवैदर्भी। फेब्रुवारी-२०२१। ६८।

सुद्धा स्वीकारणारा या कादंबरीचा नायक मिळणे हा आदर्शवाद वाटतो. त्यातूनच या नायकाची उदारता, समंजसपणा, समाजाच्या अनिष्ट रूढी, परंपरांवर मात करण्याची असलेली जिद्द या चांगुलपणाच्या सगळ्या छटा या नायकात उतरलेल्या दिसतात. म्हणूनच तो एका विधवेशी लग्न करायला तयार होतो आणि त्या अनपेक्षिततेत सुद्धा एक आदर्श तो आपल्या कृतीतून घालून देतो.

शेषराव खाडे यांची कादंबरी ही खऱ्या अर्थाने जीवनदर्शन घडविणारी कादंबरी आणि सद्यस्थित समाजाचं वास्तव अधोरेखित करणारी कादंबरी आहे. लेखक स्वतः प्रशासकीय सेवेत असल्याने प्रशासकीय यंत्रणेतील सगळ्या बारकाव्यांचा त्यांना परिचय होता. त्यामुळे कादंबरी अधिकच वास्तवदर्शी झाली आहे.

अशी ही 'नियती' कादंबरी वाचनीय असून समाजातील सर्वच स्तरांतील लोकांना बोधप्रद व मार्गदर्शक ठरणारी आहे. केवळ शिक्षकी पेशातील. वाचकरांनीच नव्हे तर समाजाच्या प्रत्येक घटकाने वाचावी अशी कादंबरी आहे. विशेषतः प्रशासकीय सेवेतील अधिकाऱ्यांनी तर आवर्जून वाचावी अशी ही कादंबरी! सर्वांगसुंदर कादंबरी! भ्रष्ट व्यवस्थेसोबतच जीवनाच्या सर्व बारकाव्यांचे दिग्दर्शन करणारी कादंबरी!

प्रत्येकाने अवश्य एकदा तरी वाचावी अशी ही कादंबरी!

■ ■ ■

समृद्धीच्या स्वप्नात

समृद्धीच्या स्वप्नात
ओढवून घेतलेस
अक्राळ-विक्राळ
उदासपण

कष्टप्रद धडपडीतही
मितलं जात नाही
आभासीपण

पुढील पन्नास वर्षांच्या
हिरव्या आशेवर
आज भिजवली
जातेय जमीन
पीक न घेण्याच्या अटीवर

सर्वत्र स्तब्धता
डोक्यावर बर्फ ठेवून
गप्पगार

मात्र होतोय हल्ली
नुसता घोषणांचा वर्षाव

प्रत्यक्षात काही...
घडतही नाही...
आणि उघडतही नाही...

-पंडित कांबळे
उस्मानाबाद

। अक्षरवैदर्भी। फेब्रुवारी-२०२१। ६९।

‘वन्हाडातील’ वैद्यकीय पेशाचे व्यावसायिकरण
शासकीय आणि अशासकीय
वैद्यांच्या भूमिकांचे विश्लेषण

दिवहा

- डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख
- कॅप्टन डॉ. प्रा. आनंदा काळे

श्री. संत गजानन महाराज महाविद्यालय, कोरगाव मंजू
इ. विद्यालय, अ. अट

यु. जी. सी. च्या नविन मार्गदर्शक तत्वानुसार व महाराष्ट्रातील सर्व विद्यापीठांच्या पदवी,
पदव्युत्तर अभ्यासक्रमानुसार तसेच सर्व परिक्षांसाठी उपयुक्त व महत्त्वपूर्ण संदर्भ ग्रंथ

देवदुत

‘वन्हाडातील’ वैद्यकीय पेशाचे व्यावसायिकरण शासकीय
आणि अशासकीय वैद्यांच्या भूमिकांचे विश्लेषण

- लेखक -

प्रा. डॉ. जयश्री कृष्णराव देशमुख
बी. एस्सी., बी.एड, एम.एड., एम.एस.डबल्यू., पीएच.डी.
प्र. प्राचार्य
श्री रामराव सरनाईक समाजकार्य महाविद्यालय, वाशिम

कॅप्टन प्रा. डॉ. आनंदा भिकुजी काळे
एम. कॉम. एम. ए. (अर्थ, मराठी, समाज, मानसशास्त्र)
एम. फील., एम.एड., एम.एस. डबल्यू., पीएच.डी.
पदवी, पदव्युत्तर, संशोधन
समाजशास्त्र विभाग प्रमुख,
श्री शिवाजी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, अकोला.

प्रकाशक

आकांक्षा पब्लिकेशन

हिवरखेड (रूप.) ता. तेल्हारा जि. अकोला

९०९६५९३८४२

- ◆ देवदुत
'वऱ्हाडातील' वैद्यकीय पेशाचे व्यावसायिकरण
शासकीय आणि अशासकीय वैद्यांच्या भूमिकांचे विश्लेषण
लेखक : प्रा. डॉ. जयश्री कृष्णराव देशमुख
कॅप्टन प्रा. डॉ. आनंदा भिकुजी काळे
- ◆ Devdut
'Varhadatil' Vaidhyakiy Peshache Vyavasayikaran
Shasakiy Ani Ashaskiy Vaidhyanchya Bhumikanche Vishleshan
Author - Prof. Dr. Jayshree Krushnarao Deshmukh
Captan. Prof. Dr. Ananda Bhikuji Kale
- ◆ ISBN : 978-81-947238-6-8
- ◆ © प्रा. डॉ. जयश्री कृष्णराव देशमुख
प्लॉट नं. 9, बलोदे लेआऊट, हिंगणा रोड,
अकोला
संपर्क :- ९४२२६७९९९७
- ◆ प्रथमावृत्ती
२८ जानेवारी २०२१
- ◆ मुखपृष्ठ
प्रा. मयुर बंडु लहाने
- ◆ अक्षरजुळवणी
श्री. गणेश दांदळे
भावना ग्राफिक्स, अकोला.
- ◆ प्रकाशक व मुद्रक
प्रा. मयुर बंडु लहाने
आकांक्षा पब्लिकेशन
हिवरखेड (रूप.)ता. तेल्हारा जि. अकोला
९०९६५९३८४२
Email ID : akankshajournal@gmail.com
lahane_mayur@rediffmail.com
- ◆ मूल्य : रु. ३५० /-

या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, कोणत्याही स्वरूपात वा माध्यमात पुर्नप्रकाशित
अथवा संग्रहित करण्यासाठी लेखकाची पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक आहे.

प्रा. डॉ. जयश्री कृष्णराव देशमुख

प्र. प्राचार्य व सहयोगी प्राध्यापक (अधिष्ठाता)

रामराव सस्नाईक समाजकार्य महाविद्यालय, वाशिम

- जन्म दिनांक - ०२ जानेवारी १९६८
मु. पो. अकोला जि. अकोला.
- शिक्षण - बी. एस्सी., बी. एड, एम. एड., एम. एस. डबल्यू., पीएच. डी.
- कार्य -
- प्राध्यापक ह्या पदावर कार्यस्त असून २५ वर्ष
 - प्र. प्राचार्य ह्या पदावर १५ वर्षांचा अनुभव
 - लेखन व वाचन आवड, समुपदेशन व वैशिष्ट्यपूर्ण विचारशैली
 - समाजकार्य व शैक्षणिक क्षेत्रात सदैव अजेसर तत्पर, अनेक विषयावर संशोधन
 - समाजकार्य, शैक्षणिक विषयावर ३५ लेख विविध जर्नलमध्ये प्रकाशित
 - निराधार व घटस्फोटीत महिलांवर संशोधन व समुपदेशकाचा अनुभव.
 - अनुसूचित जाती जमातींवरच्या समस्यांवरचे संशोधन
 - बालकांच्या समस्यांवरील अभ्यास.
- निवास - प्लॉट नं. १, बलोदे लेआऊट, हिंमणा रोड, अकोला
- संपर्क क्र. - ९४२२६७९११७

कॅप्टन डॉ. आनंदा गिकुजी काळे

संचालक, महात्मा गांधी अभ्यास केंद्र

समाजशास्त्र - पदवी, पदव्युत्तर व संशोधन विभाग प्रमुख

एन. सी. सी. ऑफीसर ११ महाराष्ट्र बटालियन अकोला.

श्री शिवाजी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, अकोला

- जन्म दिनांक - १५ जानेवारी १९६७
मु. पो. पळसोद ता. अकोट जि. अकोला.
- लेखन, संशोधन, वक्तृत्व व प्रशासनात वैशिष्ट्यपूर्ण ठसा.
- शैक्षणिक, समाजिक विषयांवरील लेखांचे, कवितांचे लेखन
- शिक्षण - बी. कॉम, एम. कॉम, एम. फिल (वाणिज्य),
बी. ए. अतिरिक्त (मराठी, सहकार, मानसशास्त्र) बी. एड.
एम. ए. (अर्थशास्त्र, समाजशास्त्र, मराठी, मानसशास्त्र), एम. एड., एम. एस. डबल्यू,
पीएच. डी. ('बऱ्याडातील वैद्यकीय पेशाचे व्यावसायिकीकरण शासकीय व
अशासकीय वैद्यांच्या भूमिकांचे विश्लेषण')
- प्रकाशित पुस्तके - सावली, समाजघोषा, बचत गटाद्वारे महिला सक्षमीकरण,
गायक, कथा कष्टकाऱ्यांच्या
- निवास - शिवनेरी, राधानगरी, कौलस्वेड, अकोला.
- संपर्क क्र. - ९४०४४२९४२४, ९८५०३९९८२१

प्रकाशक
आकांक्षा पब्लिकेशन
डिपस्टोड (रूप.) ता. वेळापत्र जि. अकोला
९०९६५९३८४२

Indian Agriculture & New Agriculture Acts

Volume II

In Collaboration with

Phulsing Naik Mahavidyalaya,
Pusad Dist.-Yavatmal

Jagadamba Mahavidyalaya
Achalpur Dist.- Amravati

B. S. Patil Mahavidyalaya,
Partwada Dist.- Amravati

Arts, Com. & Sci. College,
Maregaon Dist. Yavatmal

**Shri V.N. Arts &
A.N.Comm. College,**
Mangrulpir Dist.-Washim

EAGLE LEAP

Publishing Year : Sept. 2021

28	डॉ. एम. आर. दातीर	भारतीय शेती आणि कामगार	198
29	प्रा. डॉ. संजय तिडक	भारतीय शेतीमालाच्या विक्रीसाठी ई नाम प्रणाली	203
30	प्रा डॉ अमोल राऊत	कृषी विपणन: समस्या आणि उपाय	207
31	प्रा. नागोराव तारू	भारतीय शेतीचे स्वरूप	212
32	प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई	भारतीय शेतीचे ब्रिटिश काळात झालेले व्यापारीकरण	217
33	डॉ. विलास मगर	ग्रामीण विकासात पंचायतराजची भूमिका	221
34	प्रा. डॉ. प्रमोद स. घोनमोडे	भारतातील कृषी विपणनाची समस्या	228
35	प्रवीण कड	नवीन कायदे आणि शेतकरी सशक्तिकरण	233
36	Dr. R. D. Yadgire	Problems: Maharashtra State Sugar Factory	240

Author

प्रा. डॉ. संजय तिडके

सहयोगी प्राध्यापक, वाणिज्य व व्यवस्थापन विभाग
श्री शिवाजी कना वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय अकोला
ई-मेल: pravinkad25@gmail.com

सारांश

भारतातील ६० टक्के पेक्षा जास्त लोकसंख्या आजही शेती आणि शेतीपुरक व्यवसायावर अवलंबून आहे. शेतात कष्टाने पिकविलेल्या शेतीमालास योग्य भाव मिळत नाही ही शेतक-यांची फार जूनी समस्या आहे. शेतमाला उचित मुल्य मिळावे यासाठी १४ एप्रिल २०१६ रोजी केंद्र सरकारच्या अर्थसहायाने राष्ट्रीय कृषी बाजार पोर्टल ई नाम पोर्टल तयार करण्यात आले. देशभरातील कृषी उत्पन्न बाजारा समित्यांना तसेच खासगी व्यापा-यांना प्रस्तरांशी जोडून शेतमालाच्या किमंतीसाठी केंद्रीय ऑनलाईन व्यासपीठ तयार करण्यात आले. यालाच ईलेक्ट्रॉनिक राष्ट्रीय कृषी बाजार ई नाम म्हणून ओळखले जाते. शेतमाल विक्रीतील अडथळे दूर करून शेतक-याला आपला माल योग्य किमंतीत विकला जाण्याची हमी यामुळे प्राप्त झाली आहे. शेतमाल विक्रीतील समस्यांचे निराकरण करून एक आधुनिक बाजार प्रणाली म्हणून देशभरात पुढे येत आहे.

प्रमुख शब्द : शेतमाल विक्री, शेतमाल भाव, राष्ट्रीय कृषी बाजार

प्रस्तावना

भारत हा कृषीप्रधान देश आहे. भारतातील सुमारे ६० टक्के पेक्षा जास्त लोकसंख्या शेती व शेती संबंधित व्यवसायात गुंतलेली आहे. शेतमाल विक्रीवर ही भारतीय शेतीची सर्वात मोठी व सर्वात जूनी समस्या आहे. शेतमाल पिकविलेल्या मालास योग्य भाव मिळत नाही, शेतमाल विक्रीची उचित किमंती मिळत नाही, शेतमालासा बाजारपेठ उपलब्ध नाही, शेतमाल विक्री व्यवस्थेतील मध्यस्थांकडून होणारी लूट आणि शेतमाला विक्री नंतर त्वरीत

मोबदला प्राप्त न होणे या शेतमाल विक्रय व्यवस्थेतील महत्वपूर्ण समस्या आहेत. भारतीय शेतक-याला आपला माल योग्य दरात, योग्य बाजारपेठेत विकता यावा. राष्ट्रीय स्तरावरील शेतमाल विपणन व्यवस्था अस्तित्वात यावी याच उद्देशाने १४ एप्रिल २०१६ रोजी केंद्र सरकारच्या अर्थसहायाने राष्ट्रीय कृषी बाजार पोर्टल ई नाम पोर्टल तयार करण्यात आले. देशभरातील कृषी उत्पन्न बाजारा समित्यांना तसेच खासगी व्यापा-यांना परस्परांशी जोडून शेतमालाच्या किमंतीसाठी केंद्रीय ऑनलाईन व्यासपीठ तयार करण्यात आले. यालाच ईलेक्ट्रॉनिक राष्ट्रीय कृषी बाजार ई नाम म्हणून ओळखले जाते. शेतमाल विक्रीतील अडथळे दूर करून शेतक-याला आपला माल योग्य किमंतीत विकला जाण्याची हमी यामुळे प्राप्त झाली आहे. शेतमाल विक्रीतील समस्यांचे निराकरण करून एक आधुनिक बाजार प्रणाली म्हणून देशभरात पुढे येत आहे. या योजनेत मार्च २०१८ पर्यंत देशभरातील ५८५ कृषी उत्पन्न बाजार समित्या सहभागी झाल्या असून चालू आर्थिक वर्षात देशभरातील २००० बाजार समितीपर्यंत याची व्याप्ती वाढविण्याचा सरकारचा मानस आहे. आगामी पाच वर्षात केंद्रीय अर्थसंकल्पात शेतक-याचे उत्पन्न दृष्ट करण्याचे उद्दीष्टय आहे. यासाठी देशात स्पर्धात्मक विपणन व्यवस्था निर्माण करण्यावर सरकारचा भर राहिल. ई नाम प्रणाली सुरू करतांना हेच उद्दीष्टय डौळयासमोर ठेउन योजना आखण्यात आल्या आहेत.

२ ई नाम विपणन प्रणालीची उद्दीष्टये

- १ सध्याच्या कृषी विपणन व्यवस्थेतील समस्यां व आव्हाने यावर उपाययोजना करणे.
- २ राष्ट्रीय स्तरावर एक देश एक मुल्य योजना कार्यन्वीत करणे.
- ३ विपणन व्यवस्थेतील विविध शुल्काचे नियमन करणे.
- ४ बाजारातील व्यापारी व मध्यस्थांची मक्तेदारी संपविणे.
- ५ किमंती मधिल तफावत कमी करणे.
- ६ विपणन व्यवस्थेत तंत्रज्ञानाचा मोठया प्रमाणावर वापर करणे.
- ७ सुधारित पुरवठा साखळी निर्माण करणे.
- ८ एकीकृत राष्ट्रीय बाजाराची निर्माती करणे.
- ९ कृषी माल विपणनाची कार्यनपध्दती निश्चित करणे.

१० शेतकरी आणि व्यापारी यांच्यातील माहिती विषमता कमी करणे.

३ ई नाम चे लाभार्थी

१ व्यापारी

- २ अडते
- ३ कृषी उत्पन्न बाजार समित्या
- ४ मध्यस्थ
- ५ शेतकरी
- ६ खरेदिवार
- ७ पक्रिया करणारे
- ८ निर्यातदार

४ ई नामची सद्यस्थिती आणि आव्हाने

ई नाम सप्रामुख्याने देशातील आठ राज्यातील २१ मंडीना एकत्रित करण्याचे लक्ष होते यामध्ये उत्तर प्रदेश, गुजरात, तेलंगणा, राजस्थान, मध्य प्रदेश, हरियाणा, झारखंड, हिमाचल प्रदेश या राज्यांचा समावेश करण्यात आला आहे. प्रारंभिक स्तरावर २५ प्रमुख कृषी उत्पादनांचा यामध्ये समावेश करण्यात आला आहे. आतापर्यंत ७३.५० लाख शेतकरी, ५३१६३ कमिशन एजंट आणि १ लाखहून जास्त व्यापारी आतापर्यंत नोंदणीकृत आहेत.

ई नाम ही ऑनलाईन विपणन प्रणाली सर्व दृष्टीकोणातून योग्य असली तरी आपल्या देशात बहुतेक शेतकरी आपला माल स्थानिक खरेदिवारांकडेच विकण्याची परंपरा आहे. बाजार समितीमध्ये माल आणला तरी त्यांना दूरच्या खरेदिवारांना माल खरेदिसाठी प्रोत्साहित करणे कठिण कार्य आहे. सोबतच राज्य आणि राष्ट्रीय स्तरावर वस्तूंमध्ये गुणवत्ता फरक हे एक मोठे आव्हान आहे. उदा पंजाब आणि हरियाणातील गडू मध्यम दर्जाचा तर मध्य प्रदेश व गुजरात मत्तधील गहू उच्च दर्जाचे आहेत. सदर प्रणाली मध्ये वही निवडक वस्तूंचाच समावेश करण्यात आल्याने इतर वस्तु विक्री साठी रंपारागत विक्रय पध्दती स्विकारल्याशिवाय पर्याय नाही. याशिवाय

देशात या प्रणालीची अंमलबजावणी करतांना इतरही अनेक आव्हानांना सामोरे जावे लागणार आहे. भारतातील दारिद्र्य, शिक्षितपणा, संपूर्ण नेटवर्कींग सिस्टीम, तंत्रज्ञानाचा अभाव, अज्ञान या बाबी या प्रणालीच्या अंमलबजावणी मध्ये अडसर ठरू शकतात

५ निष्कर्ष

राष्ट्रीय कृषी बाजार अर्थात ई नाम ची निर्मिती हा एक महत्वाचा उपक्रम आहे यामुळे शेतक-यांना अधिक फायदा होईल त्यांच्या उत्पादनाची थोड्या विक्री करण्याचा पर्याय आणि गोदामाद्वारे शेतक-यांना बाजारपेठेची उपलब्धता निर्माण होणार आहे. तसेच व्यापारी व अडते यांनाही राष्ट्रीय

“Indian Agriculture and New Agriculture Acts”

EDITED BOOK

In Collaboration with

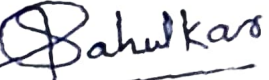
Phulsing Naik Mahavidalaya, Pusad Dist.-Yavatmal
B. S. Patil Mahavidyalaya, Paratwada Dist. – Amravati
Jagadamba Mahavidyalaya, Achalpur Dist.-Amravati
Arts, Commerce and Science College, Maregaon Dist.-Yavatmal
Shri V. N. Arts and A. N. Commerce College Mangrulpir Dist.-Washim

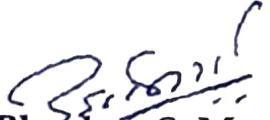

This is certify that Dr./Mr./Mrs **प्रा. डॉ. संजय तिडके**
of **श्री शिवाजी कन्या वाणिज्य आणि विज्ञान महाविद्यालय, अकोला.....** has Contributed
Chapter/Research Article in “**Indian Agriculture and New Agriculture Acts**” published on 28 September,
2021. With ISBN No. 978-81-951599-7-0

He / She Contributed Book Chapter / Research Paper entitled

भारतीय शेतीमालाच्या विक्रीसाठी ई नाम प्रणाली

Eagle-Leap Printers and
Publishers Pvt. Ltd.
Publisher

Mr. Bhushan S. Mangate
Chief Editor

Dr. Nandkishor N. Dhondge
Co-Editor